

Tillsyn av regeltillämpningen på Uppsala universitet

Tillsyn av regeltillämpningen på Uppsala universitet

Rapport 2020:07

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2020

Författare: Jessica Levin, Tove Morén och Jonas Nylinder

Diarienummer: 32-00586-19

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	10
Tillgodoräknande.....	11
Bakgrund.....	11
Underlaget från lärosätet.....	11
Lärosätets svar.....	12
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	12
Studentinflytande.....	16
Bakgrund.....	16
Underlaget från lärosätet.....	16
Lärosätets svar.....	17
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	20
Kurs- och utbildningsplaner.....	27
Bakgrund.....	27
Underlaget från lärosätet.....	28
Lärosätets svar.....	28
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	29
Kursvärderingar.....	35
Bakgrund.....	35
Underlaget från lärosätet.....	35
Lärosätets svar.....	37
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	41
Anställning av personal.....	49
Bakgrund.....	49
Underlaget från lärosätet.....	50
Lärosätets svar.....	51
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	52
Överklagande och klagomål.....	60
Bakgrund.....	60
Underlaget från lärosätet.....	61
Lärosätets svar.....	62
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	62
Bisysslor.....	68
Bakgrund.....	68
Underlaget från lärosätet.....	69

Lärosätets svar.....	70
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	70
Oredlighet i forskning	72
Bakgrund.....	72
Underlaget från lärosätet.....	72
Lärosätets svar.....	73
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	73

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätetillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal, överklagande och klagomål, bisysslor samt oredlighet i forskning.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur högskolan säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Universitetet saknar ett gemensamt dokument med rutiner som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknanden. Enligt UKÄ är lämpligt att universitetet utarbetar ett sådant styrdokument.

Av stickprovsgranskningen framgår att det i flera ärenden saknas dokumenterade beslut eller ansökningar från studenterna. Detta är en brist och har även medfört att UKÄ inte kunnat bedöma samtliga ärenden. I de ärenden där en bedömning har skett har UKÄ synpunkter på beslutsmotiveringarna i två ärenden och på att det saknas överklagandehänvisning i ett ärende. I ett av de granskade ärendena bedömer UKÄ att handläggningstiden varit för lång.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ bedömer att universitetet, ur ett rättsligt perspektiv, har förutsättningar för att säkerställa studentinflytande genom medverkan i beredande eller beslutande organ. Studentkårerna har emellertid påpekat att de upplever brister vad gäller efterlevnaden på lokal nivå, varför universitetet tillsammans med studentkårerna bör se över frågan för att säkerställa att studentinflytandet kan förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Vidare rekommenderar UKÄ att universitetet träffar en

skriftlig överenskommelse med studentkårerna om vilka organ som studenterna ska vara representerade i och hur detta ska genomföras.

Vad gäller studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut konstaterar ämbetet att universitetet håller på att ta fram riktlinjer för studentinflytande som bl.a. kommer att hantera dessa frågor. UKÄ anser dock att det är lämpligt att även befintliga styrdokument för studentinflytande bör förtydligas och vidareutvecklas i syfte att säkerställa att bestämmelsen i högskoleförordningen tillämpas på ett korrekt sätt.

UKÄ har granskat ärenden där beslut har fattats av en enda person. I fyra ärenden anser ämbetet att den ingivna dokumentationen inte ger stöd för att kravet på information och samråd inför beslut kan anses vara uppfyllt.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats. UKÄ anser att kursplanerna i flera fall brister i tydlighet när det gäller kraven på särskild behörighet och examinationsformer. Vidare anser ämbetet att två av de granskade utbildningsplanerna brister eftersom det inte anges vilka kurser som programmet omfattar.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, till exempel avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor före kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor före kursstart.

Universitetet saknar regler om vad kurs- och utbildningsplanerna ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen. Ämbetet anser att det är lämpligt att universitetet inför sådana regler, bl.a. vad gäller när planerna ska vara fastställda och träda i kraft samt när de börjar gälla.

Stickprovsgranskningen visar att en av de tio granskade kursplanerna inte har fastställts i god tid innan utbildningen startade. Vidare framgår att två av kursplanerna och en av utbildningsplanerna brister i tydlighet ifråga om tidpunkten för när de börjar gälla.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

Universitetet har riktlinjer för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs. Ämbetet anser dock att riktlinjerna bör förtydligas vad gäller hur studenterna informeras om resultat och eventuella beslut om åtgärder och hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

Av stickprovsgranskningen framgår att det förekommer ett flertal brister i efterlevnaden av högskoleförordningens bestämmelser om att informera och tillgängliggöra resultat och eventuella beslut om åtgärder. I ett av stickproven ifrågasätter ämbetet även om redovisningen är tillräcklig för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna eller utgöra en kursrapport i enlighet med universitetets egna riktlinjer.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga. Beträffande anställning genom kallelse har UKÄ granskat dokumenteringen av varför anställningen är av särskild betydelse, tillämpningen av sakkunnigbedömning samt vem som fattat anställningsbeslutet.

Universitetets anställningsordning har beslutats av styrelsen och finns tillgänglig på lärosätets webbplats. Anställningsordningen innehåller uppgifter om att lärosätet ska informera om lediga anställningar. Där emot saknar anställningsordningen, med undantag för anställning av professor genom kallelse, uppgifter om att lärosätet ska informera om beslut om anställningar. I anställningsordningen finns även information om jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden och bland de sakkunniga. Informationen om jämställd representation bland de som bereder anställningsärenden bedöms dock vara missvisande i vissa delar.

Universitetet har riktlinjer om kallelseförfarandet som ligger i linje med uttalanden i förarbeten om att kallelseförfarandet bör användas restriktivt.

Av stickprovsgranskningen framgår att universitetet inte har lämnat information om beslut om anställningen i ett ärende. I de ärenden där

sådan information har lämnats saknas det i flera fall uppgifter om anslagsdatum och information om hur man överklagar. I sex av ärendena bedöms representationen bland dem som bereder anställningsärenden inte ha varit jämställd, medan detta krav är uppfyllt i samtliga ärenden där sakkunniga förekommit.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

Universitetet har inga övergripande rutiner för hantering av överklaganden eller klagomål från studenterna. Enligt UKÄ är det lämpligt att universitetet tar fram sådana rutiner.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför stickprovsvis granskat universitetets överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till överinstansen. Ämbetet har flera synpunkter på innehållet i de överklagandehänvisningar som granskats. När det gäller tiden för överlämnande av överklagande har UKÄ synpunkter på handläggningstiden i ett ärende och på att överklagandet i ett annat ärende, såvitt framgår, inte har lämnats över till överinstansen.

Bisysslor

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. En lärare vid en högskola får dock vid sidan av sin anställning som lärare ha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan.

Universitetet har regler om otillåtna bisysslor och om hur de anställda ska informeras om otillåtna bisysslor. Lärosätet har också ett system för att se till att de anställda har tagit del av regler om otillåtna bisysslor. UKÄ bedömer sammantaget att universitetet har förutsättningar för att säkerställa att de anställda informeras om otillåtna bisysslor. Universitetet har också ett system för att hämta in och dokumentera lärares ämnesanknutna bisysslor.

UKÄ har granskat om 20 anställda vid universitetet har lämnat uppgift om bisysslor och om universitetet har bedömt bisysslorna. Av granskningen framgår att uppgifter om bisysslor inte har lämnats i två fall. I ett annat fall ifrågasätter UKÄ om det funnits ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma den aktuella bisysslan.

Oredlighet i forskning

En forskningshuvudman, till exempel ett statligt universitet eller högskolor, har det övergripande ansvaret för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed. Frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd. Ärenden som inte bedöms röra oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed hanteras av den berörda forskningshuvudmannen.

Universitetet har regler som fastställer hur allvarliga avvikelser från god forskningssed, respektive andra avvikelser från god forskningssed, ska handläggas. Ämbetet bedömer att reglerna stämmer överens med lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning samt högskoleförordningen.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning, bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Uppsala universitet. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal, överklagande och klagomål, bisysslor samt oredlighet i forskning.

UKÄ skickade den 11 december 2019 en remiss till universitetet. Underlaget från universitetet kom in den 12 februari 2020. UKÄ erbjöd också studentkårerna att lämna ett skriftligt underlag om universitetets tillämpning av de aktuella reglerna. Uppsala universitets förenade studentkårer har lämnat synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till universitetet för att ge universitetet möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. Universitetet har inkommit med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100), HF.

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bland annat erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande.

Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten. Ändamålsenliga erkännandeprocesser är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europa-regionen
- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandearenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandearenden. UKÄ har bett lärosätet att

bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattades under perioden 1 september – 30 november 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden från listan och bitt lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. UKÄ har även bitt lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med *Arbetsordning för Uppsala universitet* (UFV 2017/95), *Bestämmelser avseende examina på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet* (UFV 2007/212) och *Ändring av delegation avseende tillgodoräknande av utländsk utbildning som kurs för yrkesexamen* (UFV 2008/251). Universitetet har svarat i huvudsak följande.

Uppsala universitet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt genom flera olika åtgärder. Om tillgodoräknandet avser en del av en examen fattas beslut av examensenheten eller fakultetsnämnd. Om tillgodoräknandet avser en del av en kurs fattas beslut av examinator på kursen. Berörda ges vägledning bland annat genom information på universitetets intranät Medarbetarportalen. Universitetet gör även riktade utbildningsinsatser där berörd personal får utbildning kring hantering av tillgodoräknanden. Vid den centrala förvaltningen arbetar bland annat studentavdelningen och den juridiska avdelningen med frågor om tillgodoräknanden och ger stöd åt resten av universitetet.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att universitetet saknar ett gemensamt dokument med regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande. UKÄ anser att det är lämpligt att universitetet har ett sådant styrdokument.

Stickprov

UKÄ har efterfrågat beslut om tillgodoräknande för respektive ärende. UKÄ konstaterar dock att det saknas beslut i tre av de granskade ärendena (IT 2019/84, LITTVET 2019/29, MATH 2019/44). I ett ärende (ARKEOLOGI 2019/82) har universitetet, utöver ansökan, endast gett in ett mejl som skickats till studenten, där det anges att studentens tillgodoräkningar är godkända. Det framgår inte om mejlet också är beslut i ärendet.

I de ärenden där beslut saknas har universitetet kommit in med utdrag ur universitetets ärendehanteringssystem där det framgår när beslut är fattat. I 31 § FL anges att det för varje skriftligt beslut ska finnas dokumentation som förutom dagen för beslutet bland annat visar vad beslutet innehåller. De registreringar som finns i universitetets ärendehanteringssystem är inte sådana dokumenterade beslut som krävs.

UKÄ noterar vidare att det i ett av de granskade ärendena (MATH 2019/44) även saknas en ansökan om tillgodoräknande från studenten. Motsvarande gäller för ärende STATSVET 2019/2 som är ett samlingsärende. Universitet har i det ärendet bifogat beslut för fyra studenter, men har inte i något fall bifogat studenternas ansökningar.

UKÄ konstaterar att det alltså saknas ansökningar om tillgodoräknande i två ärenden som ämbetet har granskat. Av 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att när det gäller allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess, kan myndigheten välja mellan att registrera dem eller hålla dem ordnade, så att det utan svårighet kan fastställas om handlingen kommit in eller upprättats. Vidare har myndigheter enligt 27 § FL skyldighet att dokumentera uppgifter som de får på annat sätt än genom en handling om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem. Om studenten muntligen ansöker om tillgodoräknande bör universitetet alltså dokumentera bland annat vad den sökande har begärt.

UKÄ utgår från att universitetet genomför åtgärder för att säkerställa att dess skriftliga beslut om tillgodoräknande uppfyller de krav som anges i FL, och att samtliga ansökningar om tillgodoräknande dokumenteras och bevaras på ett korrekt sätt.

Beslutsmotiveringar

Av 32 § FL framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt som huvudregel ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ konstaterar att i åtta av de granskade ärendena där beslut getts in har universitetet, såvitt framgår, beviljat studenternas ansökningar om tillgodoräknande i dess helhet. Ett av besluten är motiverat medan övriga beslut saknar motivering. Mot bakgrund av att dessa beslut helt tillgodosett studenternas önskemål har ämbetet inga synpunkter på att besluten inte har motiverats (jfr prop. 2016/17:180 s. 321).

UKÄ konstaterar också att besluten i samlingsärendet STATSVET 2019/2 saknar motiveringar. Eftersom studenternas ansökningar om tillgodoräknande inte har getts in, framgår inte om besluten helt tillgodosett studenternas önskemål. Ämbetet kan därför inte bedöma om det har varit nödvändigt att motivera besluten i det ärendet.

UKÄ konstaterar vidare att universitetet har avslagit studentens ansökan om tillgodoräknande i ett ärende. I ett annat ärende har ansökan endast delvis bifallits. I det förstnämnda ärendet (TEK-NAT 2019/36) anges som skäl för beslutet om avslag på tillgodoräknande att ”kursen är på för låg nivå”. Det sistnämnda ärendet (NEURO 2019/67) innehåller sex ansökningar om tillgodoräknande från samma student, varav tre ansökningar endast delvis har bifallits. Ett av besluten om delvis bifall innehåller som skäl endast en uppräknning av vilka kurser som kan användas för ett tillgodoräknande, medan ett annat beslut endast anger för vilka delar det behövs kompletteringar. UKÄ anser att motiveringarna hade kunnat vara tydligare om de omständigheter som lärosätet fäst vikt vid. Besluten saknar även hänvisning till tillämpliga rättsregler, vilket är ett krav enligt 32 § FL. UKÄ utgår från att universitetet ser över sina rutiner för motivering av beslut i tillgodoräknandeärenden.

Handläggningstider

Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnads-effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

UKÄ konstaterar att universitetet inte närmare har angett handläggningstiden för de ärenden som granskats. I fyra ärenden (IT 2019/84, LITTVET 2019/29, MATH 2019/44, STATSVET 2019/2) saknas även ansökan eller beslut. UKÄ kan inte heller utläsa av utdragen från universitetets ärendehanteringssystem eller övrigt underlag när ansökan har kommit in eller när beslut har fattats. I två ärenden (TEK-NAT 2019/36, KONSTVET 2019/77) har universitetet visserligen bifogat ansökan och beslut. I det ena ärendet saknas dock uppgifter om när ansökan kom in till universitetet. I det andra ärendet är beslutet daterat en dag innan ansökan om tillgodoräknande är daterad. UKÄ har därför inte kunnat bedöma handläggningstiden i dessa ärenden. Ämbetet

påminner om vad som sagts ovan om dokumentation av beslut och ansökningar.

I de ärenden där en bedömning kunnat göras uppgick handläggningstiden, såvitt framgår av de handlingar universitetet gett in, i ett ärende (JUR 2019/1071) till drygt 14 månader. UKÄ anser att universitetet bör se över sina rutiner för att undvika att handläggningstiden blir så lång som i det här fallet.

UKÄ konstaterar slutligen att det av underlaget framgår att handläggningstiden i övriga ärenden som längst uppgått till 3 veckor. UKÄ bedömer att lärosätet därmed uppfyller förvaltningslagens krav på en snabb handläggning i de ärendena.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet *Överklagande och klagomål* nedan.

UKÄ konstaterar att ansökan om tillgodoräknande har beviljats i sin helhet i åtta av de granskade ärendena. Det har därmed inte behövts några överklagandehänvisningar i de fallen.

Vidare konstaterar ämbetet att universitetet i fyra ärenden (LITTVET 2019/29, MATH 2019/44, IT 2019/84 och STATSVET 2019/2) inte har gett in överklagandehänvisningar. Eftersom universitetet inte har kommit in med ansökan eller beslut om tillgodoräknande för de ärendena, kan ämbetet inte bedöma om överklagandehänvisningar borde ha lämnats.

UKÄ noterar att ett ärende (NEURO 2019/67) inbegriper flera ansökningar om tillgodoräknande, där vissa ansökningar har bifallits i sin helhet och där vissa delvis har bifallits. I inget av besluten har någon överklagandehänvisning lämnats. UKÄ anser att överklagandehänvisning borde ha lämnats i de beslut där studentens ansökan endast delvis har bifallits. UKÄ utgår från att universitetet genomför åtgärder för att säkerställa att överklagandehänvisningar lämnas tillsammans med samtliga beslut om delvis avslag.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF, framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomförs av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna, och att en formell process ska följas när de inrättas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet, ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen görs genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. UKÄ har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattades av prefekt eller motsvarande befattningshavare under perioden 1 september – 30 november 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden och bett lärosätet att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet har säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med *Arbetsordning för Uppsala universitet* (UFV 2017/95), *Riktlinjer för studenternas arbetsvillkor på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet* (UFV 2016/327), *Kallelse- och mötesförfarande: Riktlinjer* (UFV 2000/1432) och en lista

på beredande och beslutande organ med studentrepresentation. Universitetet har bland annat uppgett följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenternas rätt till inflytande och representation framgår i första hand av universitetets arbetsordning, som beslutats av konsistoriet, där studenterna är representerade. Av arbetsordningen framgår bl.a. att studenterna har rätt att vara representerade i universitetets beslutande och beredande organ, vilka fasta beslutande och beredande organ som finns och hur studentrepresentationen där ska utformas. I universitetets riktlinjer för kallelse- och mötesförfarande tydliggörs hur universitetet ska agera för att studenterna ska vara så välinformerade som möjligt i beredande och beslutande organ. Studentinflytandet regleras och tydliggörs även i *Riktlinjer för studenternas arbetsvillkor på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet*. Universitetet informerar även på den externa webbplatsen om studentinflytande och de rättigheter som studenterna har vad gäller representation. Vidare arbetar universitetet för närvarande med att ta fram riktlinjer för studentinflytande.

Uppsala universitet och studentkårerna har inte särskilt kommit överens om vilka organ som studenterna ska vara representerade i. Det finns inte något organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation) utifrån universitetets tolkning av frågeställningen. Universitetet vill dock påtala att Uppsala universitets studentkårer i vissa fall kan ha problem med att hitta representanter till alla organ där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Studenternas rätt till inflytande och representation framgår i första hand av universitetets arbetsordning, som beslutats av konsistoriet, där studenterna är representerade. Studentinflytandet regleras och tydliggörs även i *Riktlinjer för studenternas arbetsvillkor på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet*. Vidare arbetar universitetet för närvarande med att ta fram riktlinjer för studentinflytande. Riktlinjerna kommer bl.a. särskilt att hantera frågor kring studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut. Rektors beslutssammanträde är ett exempel på tillfälle där beslut fattas av endast en person och där studenterna är representerade.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS) har kommit in med dokumentet *Arbetsordning för Juridiska fakulteten*. UUFS har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande och därutöver bland annat uppgett följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Beträffande de dokument som universitetet hänvisar till vill studentkårerna tillägga att det ännu inte finns något antaget dokument som reglerar rätten till studentinflytande, något som dock på kårernas initiativ är under framtagande. De dokument som hänvisas till efterföljs på ett tillfredsställande sätt på central nivå (exempelvis de olika rektorsråden, universitetets konsistorium). Ju längre ner i organisationen, desto sämre blir universitetet på att följa sina regler och riktlinjer. Det är kårens uppfattning att studenterna vid upprepade tillfällen inte har fått tillgång till information och samråd i viktiga frågor för studenterna. Det har att göra med att ansvariga på institutioner många gånger är okunniga om innebörden av regleringen i högskoleförordningen. Vid ett antal tillfällen har ansvariga beslutsfattare gett uttryck för den felaktiga uppfattningen att kravet på studentinflytande uppfylls om studenterna eller studentkåren informeras i efterhand eller i samband med ett beslut som rör utbildningen. Exempel på detta är när studentrepresentanter har fått budgetunderlag på sittande (beslutande) möte.

På frågan om det finns något organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation) har studentkåren uppgett samtliga tre vetenskapsområdets elektorsförsamlingar, som bland annat beslutar om förslag till vicerektor.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Som ovan nämnts finns det på universitetet inte något samlat dokument som reglerar rätten till studentinflytande. Det kapitel i arbetsordningen som universitetet hänvisar till innehåller övergripande bestämmelser samt hänvisningar till högskoleförordningen, vilket inte tillför någon konkretion till den redan lagstadgade rätten till studentinflytande. På fakultets- och institutionsnivå varierar kvaliteten i arbetet för att implementera studentinflytande. Som exempel kan nämnas att det av 10 kap. 3 § i arbetsordningen framgår att studenternas rätt till representation, information och samråd samt deltagande i beredningsprocesser ska regleras och säkerställas i arbetsordningarna för vetenskapsområden, fakulteter, institutioner och andra organ. Det är inte fallet i många arbetsordningar, t.ex. arbetsordningarna för juridiska fakulteten respektive historisk-filosofiska fakulteten.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ och utredande organ av större betydelse för studenterna, exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.²

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Detta anges i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.³

UKÄ konstaterar att Uppsala universitet har bifogat vissa dokument och informerat om att det pågår ett arbete med att ta fram riktlinjer för studentinflytande.

UKÄ noterar att det av dokumentet *Arbetsordning för Uppsala universitet*, under rubriken Statuter, framgår att studenterna har en aktiv roll i verksamheten, är delaktiga i utvecklingen av utbildningen och deltar i beredning och beslut. Vidare framgår löpande i dokumentet att studenterna har rätt att vara representerade i universitetsstyrelsen (konsistorium), universitetskollegiet, områdesnämnder, fakultetsnämnder och institutionsstyrelser. Ämbetet noterar vidare att det i arbetsordningen finns ett särskilt kapitel kallat *Studenterna* som hänvisar till tillämpliga

1 Prop. 2008/09:154 *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, s. 41.

2 Prop. 1999/2000:28 s. 28–29.

3 Prop. 2009/10:149 s. 39.

bestämmelser om studentinflytande i högskolelagen och högskoleförordningen. Vidare framgår av samma kapitel bl.a. att det är studentkårerna som beslutar om vilka representanter som ska utses i olika organ. Det framgår också att i arbetsordningarna för vetenskapsområden, fakulteter, institutioner och andra organ ska studenternas rätt till representation, information och samråd regleras och deltagande i beredningsprocesserna säkerställas, och att studenternas rätt till deltagande, information och samråd i övrigt vid beredning av ärenden som beslutas av eller delegerats av rektor ska regleras i särskilda interna föreskrifter.

UKÄ noterar att det i dokumentet *Riktlinjer för studenternas arbetsvillkor på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet*, under rubriken *Studentinflytande och kvalitetsutveckling*, bland annat framgår att studenterna enligt högskolelagen har ”rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation”. I 2 kap. 7 § HL står det dock ”som har betydelse för utbildningen *eller* studenternas situation”. UKÄ förutsätter att universitetet omformulerar skrivningen så att den stämmer överens med vad som anges i högskolelagen.

UKÄ konstaterar att det av dokumentet *Kallelse- och mötesförfarande: Riktlinjer* inledningsvis framgår att ”det kontinuerliga förändrings- och förnyelsearbetet vid Uppsala universitet förutsätter medverkan av kritiska och aktiva studenter”. I riktlinjerna finns sju punkter med status som rekommendationer från rektor, där det bl.a. framgår att ordförande i varje beslutande organ har ansvar för att skapa former genom vilka studentrepresentanterna får möjlighet att förbereda sig väl inför sammanträden.

Vidare konstaterar UKÄ att studentkårerna har uppgett att de dokument som universitetet hänvisar till efterföljs på ett tillfredsställande sätt på central nivå, men att ju längre ner i organisationen man kommer, desto sämre blir universitetet på att följa sina regler och riktlinjer. Studentkårernas uppfattning är att ansvariga på institutionerna många gånger är okunniga om innebörden av regleringen i högskoleförordningen och att de har gett uttryck för den felaktiga uppfattningen att kravet på studentinflytande uppfylls om studenterna eller studentkåren informeras i efterhand eller i samband med ett beslut som rör utbildningen.

Vid en samlad bedömning av ingivna svar och dokument anser UKÄ att universitetet utifrån ett rättsligt perspektiv har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer, enligt vad som uttalats i ovan nämnda förarbeten. Studentkårerna har samtidigt påpekat att de upplever brister vad gäller efterlevnaden på lokal nivå. UKÄ anser därför att universitetet tillsammans med studentkårerna bör se över frågan för att säkerställa att studentinflytandet kan förverkligas på alla nivåer inom lärosätet.

Universitetet har även bifogat en lista över aktuella beslutande och beredande organ vid universitetet, men uppgett att det saknas en särskild överenskommelse med studentkåren om vilka organ som studenterna ska vara representerade i. Universitetet har vidare uppgett att det är lärosätets bedömning att det inte finns några organ (där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation) där studenterna inte är representerade. Studentkåren har på sin sida uppgett att det saknas studentrepresentation i samtliga tre vetenskapsområdets elektorsförsamlingar.

UKÄ noterar i detta sammanhang att universitetet, tillsammans med studentkåren, är i färd med att ta fram ett dokument med riktlinjer för studentinflytande. Ämbetet vill dock mot ovan bakgrund rekommendera lärosätet att även träffa en skriftlig överenskommelse med studentkåren om vilka organ som studenterna ska vara representerade i, och hur detta ska genomföras.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter, är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁴

UKÄ konstaterar att universitetet har uppgett att detta i första hand regleras i *Arbetsordning för Uppsala universitet*, men att studentinflytande även regleras och tydliggörs i *Riktlinjer för studenternas arbetsvillkor på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet*. Ämbetet noterar att universitetet i *Arbetsordning för Uppsala universitet* hänvisar till och refererar bestämmelsen i 2 kap. 14 § HF, men att det inte i något av ovan nämnda dokument i övrigt finns någon information om hur lärosätets personal ska gå tillväga för att informera och samråda med studentrepresentanterna i god tid.

⁴ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012, s. 11.

Studentkårerna har i sitt svar också påpekat att universitetets arbetsordning innehåller övergripande bestämmelser och hänvisningar till högskoleförordningen, men att det saknas konkretion. Studentkårerna har även pekat på att det finns en bestämmelse i arbetsordningen där det framgår att studenternas rätt till representation, information och samråd ska regleras och deltagande i beredningsprocesserna ska säkerställas i arbetsordningarna för vetenskapsområden, fakulteter, institutioner och andra organ, men menar att det saknas i många arbetsordningar.

UKÄ vill mot denna bakgrund framhålla att det kan vara värdefullt om beslutsfattarna får tydliga instruktioner om hur information och samråd enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF ska gå till. Som nämnts ovan är risken mindre för att samråd glöms bort om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter.

Ämbetet konstaterar att universitetet har uppgett att de riktlinjer för studentinflytande som är under framtagande bland annat kommer att hantera frågor om studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut. UKÄ ser positivt på detta, men anser att även befintliga styrdokument för studentinflytande bör förtydligas och vidareutvecklas för att säkerställa att bestämmelsen i 2 kap. 14 § andra stycket HF tillämpas på ett korrekt sätt. UKÄ utgår från att universitetet genomför de åtgärder som behövs.

Stickprov

Uppsala universitet har kommit in med de begärda stickproven.

UKÄ konstaterar att när det gäller två av de utvalda ärendena (Förslag till nya kursplaner på Masterprogrammet i Bildanalys, MATH 2019/53, och Förslag till nya kurser inom Masterprogrammet i Data Science, MATH 2019/54), har det senare visat sig att det saknas beslut som fattats av prefekt eller motsvarande befattningshavare. Därför utgår de från ämbetets prövning.

För 6 av de återstående 13 stickproven har universitetet, såvitt framgår, uppgett att det bedömt att stickproven inte gäller frågor som påverkar studenternas situation eller utbildning. Besluten gäller följande frågor:

- lönetillägg för studierektorsuppdrag (UFV-PA 2019/3618)
- prefekts godkännande i samband med EU-finansierade forskningsprojekt (UU-PROJ 2019/518)
- uppdragsavtal mellan Uppsala universitet och privat företag (MEDSCI 2019/470)
- prefekts godkännande i samband med EU-finansierade forskningsprojekt (MEDSCI 2019/387)

- ÅNGKEMI 0219/175: Byte av ämne
- STATISTIK 2019/9: Miljörevision 2019.

UKÄ bedömer att de aktuella besluten inte gäller frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ har därför inga synpunkter på att information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF inte har skett i dessa ärenden.

För återstående 7 stickprov har universitetet, såvitt framgår, uppgett att det bedömt att det varit fråga om ärenden som påverkar studenternas situation eller utbildning. UKÄ har följande synpunkter på dessa ärenden.

I ett ärende (NORDISKA 2019/147) har prefekten den 4 november 2019 beslutat att inrätta kursen *Ämnesdidaktiska perspektiv inom svenska som andraspråk*. Enligt universitetet föregicks beslutet av en diskussion vid ett sammanträde den 22 oktober med institutionsstyrelsen där bland annat två studentrepresentanter deltog. Universitetet har hänvisat till ärende 43 som enligt bifogat protokoll avser *Ämnesdidaktik i svenska som andraspråk*. Av protokollet framgår att två studeranderepresentanter var närvarande vid sammanträdet. Vidare framgår att styrelsen bordlade ärende 43 vid sammanträdet. Av bifogat beslut framgår att prefekten därefter fattade beslut att inrätta kursen *Ämnesdidaktiska perspektiv inom svenska som andraspråk* den 4 november 2019. UKÄ bedömer att detta är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Av inskickat underlag framgår visserligen att två studeranderepresentanter var närvarande vid institutionsstyrelsens sammanträde den 22 oktober 2019. Det framgår dock inte om information har lämnats och samråd har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut.

När det gäller ärendena EDU 2019/1192 och EDU 2019/1189 om att inrätta kursplanerna 8PE053 och 8PE137, uppger universitetet att besluten är fattade muntligen av prefekten. Universitetet har inte uppgett när besluten har fattats av prefekten eller bifogat någon dokumentation över innehållet i besluten. Enligt universitetet baseras de aktuella kursplanerna på kursplaner i grundutbildningen som tagits i institutionsstyrelsen och att studentinflytandet är säkrat via representation i styrelsen och kursplaneutskottet. Universitetet har bifogat protokoll från beredningsutskottet den 17 mars 2016 och den 26 april 2018, protokoll från institutionsstyrelsens sammanträde den 3 maj 2018 samt prefektens beslut (per capsulum) den 11 april 2016. UKÄ bedömer att detta är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Ämbetet noterar att universitetet har uppgett att de aktuella kurskoderna 8PE053 och 8PE137 är desamma som två andra kurser (med andra kurskoder) i grundutbildningen och som visserligen förekommer i de

inskickade dokumenten. Av den inskickade dokumentationen framgår dock varken när beslut har fattats om kurserna 8PE053 och 8PE137, eller om information har lämnats och samråd har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut.

När det gäller ärende STATSVET 2019/25 om arbetsordning för statsvetenskapliga institutionen har universitetet uppgett att beslutet togs i institutionsstyrelsen den 18 juni 2019. Universitetet har bifogat ett protokoll från sammanträdet och remisser som visar att studenterna har fått möjlighet att komma in med synpunkter på arbetsordningen. Av protokollet den 18 juni framgår att styrelsen har fattat beslut om att anta vissa revideringar, uppdra till en person att revidera arbetsordningen enligt styrelsens beslut, och stämma av med universitetsjuristerna. Enligt universitetet antogs den slutgiltiga versionen i oktober 2019. UKÄ bedömer att detta är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Av de inskickade underlagen framgår visserligen att arbetsordningen, innan styrelsens sammanträde den 18 juni, har skickats på remiss till studentkårerna för synpunkter. Såvitt framgår av den bifogade arbetsordningen fastställdes den senare av prefekten för statsvetenskapliga institutionen den 22 oktober 2019. Det framgår dock inte om information har lämnats och samråd har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut. Ämbetet har inte heller fått ta del av prefektens beslut utöver vad som framgår av arbetsordningen.

UKÄ anser att det inte har framkommit att kravet på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF kan anses vara uppfyllt i de fyra ärendena (NORDISKA 2019/147, EDU 2019/1192, EDU 2019/1189 och STATSVET 2019/25). UKÄ förutsätter att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande följs.

Två av de granskade ärendena gäller beslut om uppdrag för biträdande och ställföreträdande prefekt samt uppdrag för studierektor (UFV-PA 2019/3930, UFV-PA 2019/3811). Av det bifogade protokollet från institutionsstyrelsens sammanträde den 28 oktober 2019 framgår att styrelsen beslutade att föreslå en viss person som ställföreträdande prefekt. Av de bifogade besluten framgår att i ärende UFV-PA 2019/3930 har vicerektor fattat beslut om uppdrag som ställföreträdande prefekt (daterat 26 november 2019) och prefekten har fattat beslut om uppdrag som biträdande prefekt (daterat 12 november 2019). I ärendet UFV-PA 2019/3811 framgår att prefekten fattat beslut om uppdrag som studierektor. När det gäller ärende UFV-PA 2019/3811 har universitetet uppgett att beslutsfattaren är utsedd genom en beredningsprocess där studentrepresentanter har deltagit.

UKÄ, som konstaterar att lärosätet bedömt att studentinflytandet är säkerställt i de ovanstående två ärendena, anser att uppgifterna i bifogade

protokoll inte uppfyller högskoleförordningens regler om studentinflytande enligt 2 kap. 14 § HF i de aktuella besluten av vicerektor och prefekt. Ämbetet anser vidare att studentinflytandet enligt 2 kap. 14 § HF inte heller kan anses vara uppfyllt genom att beslutsfattaren är utsedd i en beredningsprocess där studentrepresentanter har deltagit.

UKÄ har dock inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF. Ämbetet anser att bedömningen bör göras utifrån ett bredare underlag. Ämbetet utreder för närvarande frågan i ett tillsynsprojekt för att ge fler lärosäten och studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter (se reg.nr 32-00353-19). UKÄ uttalar sig därför inte vidare om de beslut av vicerektor och prefekt som rör arbetsledning, det vill säga att utse biträdande och ställföreträdande prefekt (UFV-PA 2019/3930) respektive studierektor (UFV-PA 2019/3811).

När det gäller ärendet FEK 2019/321 om prefektbeslut i samband med val av doktorandrepresentanter till institutionsstyrelse, så har universitetet bifogat protokoll från institutionsstyrelsen där beslut om att inleda val fastställs, prefektens beslut att fastställa valresultatet samt underlag där det framgår att doktoranderna, som kunde delta i valet, fått information om utfallet av valet. Av de inskickade underlagen framgår att information om valets utfall har anslagits på institutionens anslagstavla en vecka innan prefekten fattade beslutet.

UKÄ, som konstaterar att lärosätet har bedömt att studentinflytandet är säkerställt i det ärendet, anser att det inte framgår av det bifogade underlaget om information har lämnats och samråd skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut. Eftersom UKÄ inte tidigare har haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF, stannar UKÄ vid detta uttalande.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100), HF.

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även bland annat ange när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner skulle enligt SUHF:s rekommendation även ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i poäng enligt European Credit Transfer System (ECTS).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner:

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program, för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser och utbildningsprogram som genomfördes under höstterminen 2019.

Stickprov

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen avser att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har bifogat dokumentet *Arbetsordning för Uppsala universitet* (UFV 2017/95) och bland annat uppgett följande.

Uppsala universitet har inte centralt beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen.

Enligt universitetets arbetsordning är det områdesnämndernas uppgift att besluta om uppläggning och genomförande samt systematiskt säkra, utveckla och följa upp kvaliteten i utbildningen, vari ingår att inrätta kurser och fastställa kursplaner. När särskilda fakultetsnämnder finns inom ett område är det i stället dessa som har denna uppgift. Dessa kan i sin tur delegera den till institutionerna. Delegationerna varierar inom respektive område och fakultet var beslutet tas.

Uppsala universitet säkerställer att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler på flera olika sätt. Information om kursplaner och utbildningsplaner finns på den interna webbplatsen Medarbetarportalen och den externa webbplatsen uu.se. Uppsala universitet följer SUHF:s rekommendationer (SUHF REK 2011-1). I utbildningsdatabasen Selma, där kurs- och utbildningsplaner registreras, finns ett antal fält att fylla i där innehållet utgörs av de i högskoleförordningen uppräknade kraven på innehåll liksom de som finns i SUHF:s rekommendationer. På den interna webben finns en instruktionsmanual där det bl.a. redogörs för vad en kursplan måste innehålla mot bakgrund av bestämmelserna i högskoleförordningen. De centrala stödfunktionerna, genom framförallt studentavdelningen och den juridiska avdelningen, informerar, utbildar och svarar på frågor och hjälper till med specifika ärenden avseende kurs- och utbildningsplaner.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUF) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Universitetet har kommit in med de begärda kurs- och utbildningsplanerna.

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan

utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynspromemoria (reg.nr 32-00481-17). I promemorian anger UKÄ bland annat följande.

UKÄ konstaterar att en stor majoritet av remissinstanserna anser att kursplaner för fristående kurser samt utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. UKÄ delar denna uppfattning och menar att detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för studenterna, särskilt vad gäller den särskilda behörigheten och urvalsreglerna till utbildningen, men även för att studenterna ska få kunskap om innehållet i den utbildning de anmäler sig till. UKÄ gör därför bedömningen att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan.

Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller till exempel kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetsskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.

Universitetet har svarat att det inte har några centralt beslutade regler om vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla. UKÄ konstaterar att universitetet därmed saknar regler om när planerna ska vara fastställda och träda i kraft. Enligt UKÄ är det lämpligt att universitetet inför sådana regler.

UKÄ har granskat om de inskickade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Vid granskningen har UKÄ utgått från det fastställsdatum, alternativt datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen. Bedömningen har gjorts i förhållande till antagningen till höstterminen 2019.

UKÄ konstaterar att nio av de tio granskade kursplanerna har fastställts i god tid.

När det gäller kursplanen för *Psykologi B (2PS072)* har UKÄ följande synpunkter:

Av kursplanen framgår att den reviderades den 24 maj 2019, och att den enligt ska planen gälla från vecka 25 samma år, dvs. från den 17 juni 2019. Av kursplanen framgår att ”kursen kan även ingå i Beteendevetenskapligt program”. Ämbetet utgår därmed från att kursen kan läsas som fristående kurs eller ingå i utbildningsprogram. Eftersom UKÄ anser att kursplaner för fristående kurser bör vara fastställda senast den dag som den fristående kursen öppnar för anmälan, förutsätter UKÄ att universitetet genomför åtgärder för att kursplaner framöver fastställs i god tid.

De utbildningsplaner som UKÄ har granskat har i samtliga fall fastställts eller reviderats i god tid i förhållande till antagningen höstterminen 2019.

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, så som tidigare också krävdes enligt högskoleförordningen (före den 1 januari 2011).

Universitetet har uppgett att det säkerställer innehållet i kurs- och utbildningsplaner på flera sätt och hänvisar bl.a. till en instruktionsmanual på intranätet och utbildningsdatabasen Selma. Universitetet uppger att det i databasen finns ett antal fält att fylla i där innehållet består av kraven i högskoleförordningen, liksom de som finns i SUHF:s rekommendationer. Av universitetets svar framgår däremot inte om det är en obligatorisk uppgift att ange tidpunkten för när en kurs- och utbildningsplan ska börja gälla när man registrerar en kurs- eller utbildningsplan. Enligt UKÄ är det lämpligt att universitetet inför regler där det anges att kurs- och utbildningsplanerna ska innehålla uppgifter om när de börjar gälla.

När det gäller de tio granskade kursplanerna konstaterar UKÄ följande.

I kursplanen för kursen *Terminskurs 6: Förvaltningsrätt och internationell rätt (2JJ306)* anges att planen fastställdes den 9 maj 2012 och reviderades den 9 april 2013. Vidare anges dels att kursplanen gäller från vecka 4 år 2013, dvs. den 21 januari 2013, dels att den träder i kraft från och med vårterminen 2013. I kursplanen för kursen *Allmänmedicin (3AM018)* anges att planen inrättades den 9 juni 2011 och reviderades den 3 september 2019. Vidare anges att planen gäller från vecka 27 år 2019, dvs. den 1 juli 2019.

När det gäller de fem granskade utbildningsplanerna konstaterar UKÄ följande.

I utbildningsplanen för *Grundlära­r­pro­gram­met (UGR0Y)* anges att planen fastställdes den 10 mars 2011 och reviderades den 1 september 2016. Enligt uppgift gäller planen från höstterminen 2015.

UKÄ utgår från att en retroaktiv tillämpning inte är avsedd när det gäller angivna revideringar i de ovan nämnda kurs- och utbildningsplanerna. Det är därför oklart för ämbetet om tiden för när planerna börjar gälla är kopplade till datum för när de ursprungligen fastställdes eller om de är kopplade till datum för när planerna reviderades. UKÄ förutsätter att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att det framgår av samtliga kurs- och utbildningsplaner när en plan eller en ändring av planen börjar gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

UKÄ noterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål.

Däremot konstaterar UKÄ att kraven på särskild behörighet är bristfälligt angivna i följande kursplaner och på följande sätt.

I kursplanen för *Envariabelanalys (IMA013)* anges för behörighet till kursen: ”En av kurserna Baskurs i matematik, Algebra och vektorgeometri eller Algebra och geometri (dessa får läsas parallellt med IMA013)”. Ämbetet anser att behörighetskravet är otydligt när det gäller hur många högskolepoäng som krävs för att vara behörig till kursen eller om det räcker att en av de angivna kurserna läses parallellt med kursen *Envariabelanalys (IMA013)*.

I kursplanen för *Programmering (IDT042)* anges för behörighet till kursen: ”Introduktion till system i teknik och samhälle, Beräkningsvetenskap I.” Ämbetet anser att behörighetskravet hade kunnat vara tydligare, dvs. om det ställs krav på båda kurserna bör detta anges.

Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bland annat till att ge information om utbildningen. Ur ett studentperspektiv är det alltså viktigt att det i kursplanen tydligt anges vad som gäller om bland annat särskild behörighet. UKÄ utgår från att universitetet ser över hur kraven på särskild behörighet anges i de aktuella kursplanerna. Vidare utgår UKÄ från att universitetet genomför de åtgärder som behövs för att se till att kraven på särskild behörighet anges tydligt i universitetets övriga kursplaner.

När det gäller formerna för bedömning av studenternas prestationer anser UKÄ att detta inte anges på ett tydligt sätt i ett antal kursplaner, se avsnittet *Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna* nedan. Ämbetet finner att de granskade kursplanerna i övrigt innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF och att de i huvudsak motsvarar SUHF:s rekommendationer.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF.

UKÄ noterar att samtliga granskade utbildningsplaner anger kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter.

När det gäller uppgifter om de kurser som programmet omfattar konstaterar ämbetet att de är bristfälligt angivna i följande planer och på följande sätt.

I utbildningsplanen för *Grundlära­r­pro­gram­met (UGR0Y)* framgår programmets uppläggning med information om studiernas övergripande innehåll och omfattning, men det anges inte vilka kurser som programmet omfattar.

I utbildningsplanen för *Apotekarprogrammet (FAO2Y)* finns en rubrik som heter *Kurser inom programmet*, men det anges inte där, eller i utbildningsplanen i övrigt, vilka kurser som programmet omfattar.

UKÄ förutsätter att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att det av samtliga utbildningsplaner framgår vilka kurser som programmen omfattar.

UKÄ finner att de granskade utbildningsplanerna i övrigt innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF och att de i huvudsak motsvarar SUHF:s rekommendationer.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att utbildningsplanerna anger vilken examen utbildningarna leder till om det är aktuellt.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ har granskat examinationsformerna i de utvalda kursplanerna. Ämbetet konstaterar att examinationsformerna har angetts bristfälligt i följande kursplaner och på följande sätt.

I kursplanen för Terminskurs 6: Förvaltningsrätt och internationell rätt (2JJ306) anges under rubriken Examination att examination bl.a. sker på grundval av obligatoriska muntliga och skriftliga delmoment som anges i undervisningsplanen. Ämbetet anser inte att det är tillräckligt tydligt vilka examinationsformer som gäller för kursen och vad studenterna därför kan förvänta sig.

I kursplanen för *Astrofysik II* anges att examination sker genom godkända seminarier och presentationer. UKÄ anser inte att det är tillräckligt tydligt vilka examinationsformer som gäller för kursen och vad studenterna därför kan förvänta sig.

I kursplanen för *Cellbiologi (IBG102)* anges att examination bl.a. sker genom godkända laborationer och redovisningsuppgifter. Under rubriken Innehåll framgår bl.a. att laborationer redovisas i form av skriftliga rapporter *eller* vid seminarier. Ämbetet anser att det i den formuleringen ligger en otydlighet i hur kursen examineras och vad studenterna därmed kan förvänta sig.

I kursplanen för *VFU 3, utbildningsvetenskaplig kärna (APE141)* anges att kursen examineras muntligt och skriftligt. UKÄ anser inte att det är tillräckligt tydligt vilka examinationsformer som gäller för kursen och vad studenterna därför kan förvänta sig.

I kursplanen för *Psykologi B (2PS072)* anges att examination bl.a. sker skriftligt. UKÄ anser inte att det är tillräckligt tydligt vilken examinationsform som gäller för kursen och vad studenterna därför kan förvänta sig.

UKÄ förutsätter att universitetet justerar de aktuella kursplanerna så att examinationsformerna anges tydligt. Vidare utgår UKÄ från att universitetet genomför de åtgärder som behövs för att se till att examinationsformer anges tydligt i lärosätets övriga kursplaner.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF.

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder för kursens utveckling och förbättring.

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under höstterminen 2019 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser. UKÄ har informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

Stickprov

UKÄ har bett lärosätet bifoga resultat och eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna för de utvalda tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det
- hur lärosätet har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats
- hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med dokumenten *Riktlinjer för kursvärderingar* (UFV 2010/307) och *Kursvärderingar och andra utbildningsutvärderingar - en del i arbetet (tredje upplagan)*. Universitetet har uppgett följande.

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

På universitetsövergripande nivå finns *Riktlinjer för kursvärderingar*. I riktlinjerna framgår bland annat att kursvärderingar fyller två funktioner, dels ges studenterna möjlighet att på ett strukturerat sätt reflektera över sin utbildning och dels ges ett underlag för kvalitetsutveckling. Att universitetet ska genomföra och sammanställa kursvärderingar framgår också i dokumentet.

Vid Uppsala universitet är områdes-/fakultetsnämnderna ansvariga organ för kvalitet i forskning och utbildning inom respektive verksamhetsområde. I riktlinjerna för kursvärderingar fastställs att fakultetsnämnderna beslutar om ansvar och rutiner för genomförande av kursvärderingar.

Den befattningshavare eller det organ som fakultetsnämnden beslutat ska vara ansvarig för att tillse att kursvärderingar genomförs, sammanställs och används i utvecklingsarbetet. Av riktlinjerna framgår också att fakultetsnämnderna årligen ska se till att arbetet med kursvärderingar följs upp inom dess verksamhetsområde samt att resultatet av uppföljningen återförs till fakultetsnämnden och berörda prefekter. Om det bedöms lämpligt får respektive fakultetsnämnd utfärda kompletterande riktlinjer.

Som ett komplement till riktlinjerna för kursvärderingar finns rekommendationer för arbetet med kursvärderingar i skriften *Kursvärderingar och andra utbildningsutvärderingar - en del i kvalitetsarbetet*. Syftet med rekommendationerna är att ge praktiska råd och tips för arbetet med kursvärderingar. Dessutom beskrivs några viktiga utgångspunkter för arbetet med kursvärderingar. Även i Pedagogiskt program för Uppsala universitet behandlas kursvärderingar. I programmet beskrivs både universitetets ansvar och studenternas aktiva medverkan.

Inom fakulteterna finns det kompletterande anvisningar och rutiner och i vissa fall riktlinjer för hantering av kursvärderingar. Avdelningen för kvalitetsutveckling vid universitetsförvaltningen ger stöd i arbete som rör kursvärderingar. Avdelningen genomför universitetsgemensamma kursvärderingsseminarier med syfte att informera om regelverk samt stimulera arbetet med kursvärderingar vid den egna institutionen, fakulteten eller området. Målgruppen är studierektorer, lärare, kursadministratörer, annan personal och studentrepresentanter. Seminarierna genomförs ungefär två gånger per år på svenska och engelska. Vid

seminarierna behandlas bland annat regelverket för kursvärderingar, riktlinjer och rekommendationer, kursrapport, hur samarbetet med studenter kan stärkas och deltagarnas egna frågor. Exempel på frågor som diskuteras är: Hur får vi kursvärderingar att bidra till kursutveckling? Hur återkopplar vi resultaten till studenterna? Hur höjer vi svarsfrekvensen? Under 2019 genomfördes, i samarbete med Uppsala studentkår, ett seminarium specifikt inriktat på kursrapporter. Seminariet utformades efter att Uppsala studentkår genomfört en granskning av kursrapporter vid universitetet som visade på förbättringsmöjligheter. Vid seminariet presenterade representanter från olika fakulteter hur de arbetar med kursrapporter och återkoppling till innevarande och nya studenter på kursen. Avdelningen ger även konsultativt stöd i kursvärderingsfrågor då efterfrågan finns.

I Högskolepedagogisk grundkurs, som vänder sig till universitetets lärare och ges vid avdelningen för kvalitetsutveckling, ingår ett moment om kursvärderingar, då bland annat regelverk och återkoppling behandlas. Även i kursen Handledning av doktorander som ges för forskarhandledare behandlas kursvärderingar.

På universitetsövergripande nivå finns det även ytterligare stödmaterial att tillgå vad gäller kursvärderingar; en frågebank med en mängd frågor att plocka eller få inspiration från, olika exempel på kursvärderingsformulär samt exempel på en kursrapport. Materialet är, tillsammans med riktlinjerna och rekommendationerna, tillgängligt på den universitetsgemensamma webbplattformen Medarbetarportalen samt inom lärplattformen Studentportalen.

För att genomföra och sammanställa kursvärderingar tillhandahåller universitetet lärplattformen Studentportalen. Lärplattformen är utvecklad vid Uppsala universitet och innehåller bland annat en kursvärderingsmodul. Studentportalen ska fasas ut till 2021, varför utredning av ett nytt kursvärderingssystem pågår. Även andra webbaserade verktyg förekommer vid universitetet, främst Kurt som har utvecklats av och används inom vetenskapsområdet för medicin och farmaci.

I samband med att områdes-/fakultetsnämnderna utformat sina former och rutiner för utbildningsutvärderingar och årlig uppföljning har fakulteterna skärpt uppföljningen av att kursvärderingar genomförs i enlighet med riktlinjerna.

Riktlinjer för kursvärderingar gäller för alla kurser på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. I *Riktlinjer för kursvärderingar* står specifikt att kursvärdering även ska genomföras för kurser innehållande uppsats- och examensarbeten.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Riktlinjerna för kursvärderingar fastställer att studenterna tidigt under kursen ska informeras om utfallet av tidigare kursvärdering(ar) och om vilka eventuella åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas. Även i rekommendationerna för kursvärderingar betonas vikten av återkoppling till studenterna. Av riktlinjerna framgår vidare att sammanställningen av studenternas svar ska sammanfattas och värderas inom ramen för en kursrapport. Kursrapporten ska innehålla både student- och lärarsynpunkter och redovisa kursens starka och svaga sidor samt förslag till eventuella åtgärder.

I Uppsala universitets studentbarometer från 2018 ställs två frågor om återkopplingen av kursvärderingar, ”I vilken grad upplever du att du hittills inom ditt program/ämne informerats om resultat och eventuella åtgärder (t ex genom sammanställningar, kursrapporter) gällande: a) Kursvärderingar du själv tidigare besvarat? b) Kursvärderingar besvarade av studenter som gått respektive kurs före dig?” Studentbarometern skickades till samtliga studenter och resultaten redovisades i ämnes- och programrapporter till utbildningsansvariga. Studentbarometern planeras att genomföras vart tredje år, vilket möjliggör uppföljning av resultaten.

Eftersom områdes- och fakultetsnämnderna ansvarar för rutiner för genomförande av kursvärderingar finns en variation mellan och inom fakulteterna avseende hur studenterna som utvärderat kursen samt nya studenter informeras om resultat och eventuella åtgärder till följd av kursvärderingarna. Ett vanligt sätt att informera är att studenterna som gått kursen informeras via mail. Det finns även exempel på att utbildningsansvariga kallar till möten med studentrepresentanter eller samtliga studenter för att informera om resultaten och diskutera eventuella åtgärder. Vad gäller återkoppling till de nya studenterna på kursen är ett vanligt upplägg att lärarna redogör för kursvärderingsresultat och eventuella förändringar jämfört med tidigare kurs vid kursintroduktionen. I enlighet med riktlinjerna ska detta göras tidigt under kursen.

I de övergripande riktlinjerna står att kursrapport och sammanställning av studenternas svar ska vara lättillgängliga för lärare och studenter. Hur detta görs för de båda studentgrupperna, innevarande samt nya studenter på kursen, ser delvis olika ut inom fakulteterna. Vanligen hålls resultat och eventuella åtgärder tillgängligt inom Studentportalen. Sammanställning och kursrapport (där även eventuella beslut om åtgärder ska ingå) kan också hållas tillgängligt på andra sätt t.ex. i en pärm på institutionen.

Ett exempel från ett område är att det i riktlinjerna för teknisk-naturvetenskaplig fakultet (*Riktlinjer för kursvärderingar inom utbildning på grund och avancerad nivå vid Teknisk-naturvetenskaplig fakultet*) fastställs att kursvärderingsresultatet ska göras tillgängligt på

aktuell lärplattform för studenter som har eller har haft registrering på den aktuella kursen. De senaste två årens kursvärderingsresultat ska finnas tillgängliga på detta sätt.

Utveckling av utbildningar

Vid biomedicinska analytikerprogrammet framkom i kursvärdering av en delkurs inom kursen Biokemi med molekylärbiologi att studenterna uppfattade delkursen som väldigt omfattande och att det var svårt att klara tentamen. I en utvärdering föreslog studenterna att de ville kunna ”tentera av” en del av kursen i samband med duggan, vilket också infördes, med bättre genomströmning som följd.

På kurserna Finska I och II uppfattades läroboken som ett problem då den var helt finskspråkig, vilket fungerade dåligt på distanskursen, varför den har bytts ut till en svenskspråkig. Studenternas efterfrågan på fler muntliga och skriftliga moment, ledde till tillägg av en lektion med bara muntlig språkfärdighet samt flera skriftliga inlämningar.

På kurserna Kinesiska D2 med självständigt arbete framförde studenterna önskemål om att skriva akademiskt före kandidatuppsatsterminen. Detta ledde till att från och med vårterminen 2019 består en del av examinationen på realiakurserna inom Kinesiska A, B och C av PM-skrivande där studenterna får fördjupa sig i ett ämne som de finner extra intressant. Progressionen mellan terminerna består i att på A-nivå redogör studenterna för ett ämne, på B redogör de för och diskuterar ett ämne och på C redogör de för, diskuterar och analyserar ett ämne.

På kandidatprogrammet i biologi, naturvetenskaplig inriktning, har termin 1 ändrats bland annat efter studentsynpunkter i kursvärderingar. Färdighetsträningen, som tidigare fanns i en särskild strimma, har inarbetats inom ämneskurserna i den nya studieplanen från 2020/2021.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande och dessutom bland annat uppgett följande.

När det gäller information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder känner UUFS inte igen sig i den beskrivning som universitetet lämnat när det gäller lärosätets redogörelse för hur studenterna informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Enligt UUFS står det i riktlinjerna att resultaten från tidigare kursutvärderingar ska presenteras vid terminsstart, men detta är något som väldigt ofta glöms bort. UUFS känner inte heller igen sig i den beskrivning som universitetet har lämnat om hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna.

UKÄ konstaterar att Uppsala universitet har fastställda anvisningar för kursvärderingar, *Riktlinjer för kursvärderingar* (dnr UFV 2010/307). I riktlinjerna hänvisar universitetet till och refererar bestämmelsen om kursvärderingar i 1 kap. 14 § HF. Av universitetets riktlinjer framgår bl.a. följande.

Fakultetsnämnderna beslutar om ansvar och rutiner för genomförande av kursvärderingar. Föreliggande universitetsövergripande riktlinjer ger ledning för arbetet med kursvärderingar och avser kurser på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.

Kursvärderingar ska genomföras i samband med eller i nära anslutning till kursens slut och ska normalt vara skriftlig. Kursvärderingar ska även genomföras för kurser innehållande uppsats- och examensarbeten. Kursvärderingar ska användas av ansvariga organ och befattningshavare vid den kontinuerliga utvecklingen av utbildningen.

Sammanställningen av studenternas svar ska sammanfattas och värderas inom ramen för en kursrapport från kursansvarig lärare eller annan därför utsedd person. Kursrapporten ska rymma såväl student- som lärarsynpunkter och redovisa kursens starka och svaga sidor samt förslag till eventuella åtgärder.

UKÄ konstaterar att det av universitetets riktlinjer och svar framgår att kursvärderingar genomförs även efter verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete. Ämbetet noterar också att universitetet i dokumentet *Kursvärderingar och andra utbildningsutvärderingar* hänvisar till universitetets *Riktlinjer för kursvärderingar*, bl.a. när det gäller ansvaret för att kursvärderingar genomförs och sammanställs.

UKÄ konstaterar även att universitetet tillhandahåller en för universitetet gemensam lärplattform, Studentportalen, för att genomföra och sammanställa kursvärderingar. Enligt universitetet kommer lärplattformen att fasas ut till 2021 och det pågår en utredning av ett nytt kursvärderings-system. Universitetet uppger även att avdelningen för kvalitetsutveckling vid universitetsförvaltningen ger stöd i arbetet med kursvärderingar och att avdelningen bl.a. genomför återkommande universitetsgemensamma kursvärderingsseminarier för att informera om regelverk och stimulera arbetet med kursvärderingar.

Efter genomgång av universitetets svar och hänvisade dokument bedömer UKÄ att universitetet har genomfört åtgärder för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om åtgärder tillgängliga för studenterna.⁵ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande.

En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...] Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.⁶

Mot den bakgrunden anser UKÄ att lärosätet, efter att det har sammanställt kursvärderingarna, ska informera studenterna om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten och besluten ska därefter hållas tillgängliga för studenterna. De studenter som avses är såväl de som fått möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen. Av detta följer att lärosätet inte kan frånhända sig det ansvaret

⁵ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 30.

⁶ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 31–32.

och överlämna det till exempelvis studentrepresentanter, studentkår eller studentombudsman.

UKÄ konstaterar att när det gäller information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder har universitetet hänvisat till *Riktlinjer för kursvärderingar*, där det anges att studenterna tidigt under kursen ska ”informerar om utfallet av tidigare kursvärdering(ar) och om vilka eventuella åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas”. Universitetet har även hänvisat till *Kursvärderingar och andra utbildningsutvärderingar* där det bl.a. finns ett avsnitt om återkoppling. Ämbetet konstaterar att avsnittet refererar till formuleringen i universitetets *Riktlinjer för kursvärderingar* och att ”studenter ska ha möjlighet att ta del av sammanställningen av den kursvärdering de själva har besvarat och eventuella beslut om åtgärder”. Vidare uppfattar UKÄ att kursrapporterna omfattar de ”eventuella beslut om åtgärder som kursvärderingarna föranleder” genom att kursrapporten bl.a. ska redovisa förslag till eventuella åtgärder.

UKÄ bedömer att universitetet har rutiner för att nya studenter ska informeras om tidigare resultat och eventuella åtgärder. Det framgår dock inte närmare i något av dokumenten hur studenterna ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. Det framgår inte heller av universitetets styrdokument att studenter som har fått möjlighet att svara på en kursvärdering informeras eller ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder och i så fall hur informationen ska ges till dessa studenter.

Av universitetets svar framgår att det finns en variation mellan och inom fakulteterna i hur de studenter som utvärderat kursen och nya studenter informeras om resultat och eventuella åtgärder. Universitetet uppger att ett vanligt sätt att informera är att studenterna som gått kursen informeras via mejl, men att det även finns exempel på att utbildningsansvariga kallar till möten med studentrepresentanter eller samtliga studenter för att informera om resultaten och diskutera eventuella åtgärder. När det gäller återkoppling till nya studenter uppger universitetet att ett vanligt upplägg är att lärarna redogör för resultat och eventuella förändringar vid kursintroduktionen.

UKÄ noterar vidare att studentkårerna i den här delen har uppgett att de inte känner igen sig i universitetets beskrivning, och att det som står i riktlinjerna om att resultaten från tidigare kursutvärderingar ska presenteras vid terminsstart väldigt ofta glöms bort.

Efter genomgång av Uppsala universitets svar och inskickade dokument konstaterar UKÄ att universitetet har genomfört vissa åtgärder för att säkerställa att reglerna om information om resultaten av kursvärderingarna och eventuella beslut om åtgärder följs. UKÄ har dock följande kommentarer.

Lärosätet har uppgett att studenter som gått kursen informeras via mejl eller genom muntlig återkoppling. Det är enligt UKÄ:s mening godtagbara sätt att informera de studenterna om resultat och eventuella beslut om åtgärder. UKÄ förutsätter dock att även de studenter som inte har varit med vid en muntlig återkoppling informeras om de resultat och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. UKÄ vill i sammanhanget även framhålla att ämbetet inte anser att kravet på information enligt 1 kap. 14 § HF är uppfyllt om det enbart är studentrepresentanter som informeras.

Lärosätet har vidare uppgett att nya studenter ska få en muntlig redovisning om tidigare kursvärderingar i samband med kursstart. UKÄ har inget att invända mot att nya studenter informeras på detta sätt, men konstaterar samtidigt att det är studentkårernas uppfattning att detta ofta glöms bort.

UKÄ anser att Uppsala universitet bör se över riktlinjerna, så att det tydligt framgår hur både nya studenter och studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering, får information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna.

Som angetts ovan anser UKÄ att ett lärosäte ska hålla resultat och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna tillgängliga för såväl de studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som nya studenter på kursen. Av universitetets *Riktlinjer för kursvärderingar* framgår inte närmare hur resultaten ska hållas tillgängliga. Av universitetets svar framgår dock att resultat och eventuella åtgärder vanligen hålls tillgängliga på Studentportalen, men att sammanställning och kursrapport även kan hållas tillgängligt på annat sätt, t.ex. i en pärm på institutionen.

UKÄ har inget att invända mot den ordningen under förutsättning att studenterna får information om hur de sammanställda kursrapporterna hålls tillgängliga, och att studenterna antingen har tillgång till lokalerna där pärmarna förvaras eller till Studentportalen. Om beslut fattas med anledning av kursvärderingarna, utöver de förändringsförslag som framgår av kursrapporten, förutsätter ämbetet att universitetet säkerställer att även de hålls tillgängliga för studenterna.

Såvitt framgår av universitetets svar kan det däremot se olika ut på de olika fakulteterna när det gäller hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga. UKÄ konstaterar att studentkårerna även i den här delen har uppgett att de inte känner igen sig i universitetets beskrivning.

UKÄ anser därför att Uppsala universitet bör se över riktlinjerna, så att det tydligt framgår hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder ska hållas tillgängliga för studenterna.

Utveckling av utbildningar

UKÄ konstaterar att Uppsala universitet har gett fyra exempel där studenternas kommentarer i kursvärderingarna har resulterat i åtgärder som utvecklat och förbättrat utbildningen, bl.a. ändrad kurslitteratur, uppdelad tentamen och förändringar av kursupplägg. UKÄ ser positivt på att lärosätet har kunnat exemplifiera att synpunkter som studenterna har lämnat har lett till förbättringar av vissa kursers innehåll och utformning.

Stickprov

Av stickproven framgår att universitetet har genomfört kursvärderingar för nio kurser. För den återstående kursen *Engelska C1 (5EN132)* har kursvärdering genomförts för delar av kursen. Där det framgår att lärosätet har gjort en kursvärdering för hela eller delar av kursen har lärosätet redovisat resultaten i form av kursrapporter i alla fall utom för två kurser och en delkurs: *Terminskurs 6: Förvaltningsrätt och internationell rätt (2JJ306)* och *VFU 3, utbildningsvetenskaplig kärna (4PE141)* samt *Psykologi B (2PS072), delkurs 1: Forskningsmetod, 7,5 hp*.

När det gäller kursen *Terminskurs 6: Förvaltningsrätt och internationell rätt (2JJ306)* har universitetet uppgett att man har genomfört en kursvärdering, men att den ännu inte har sammanställts. Universitetet uppger att arbetet med sammanställningen pågår och beräknas vara klart inom några veckor, dvs. inom den tidsram som föreskrivs inom universitetet. UKÄ nöjer sig med detta svar, men förutsätter att lärosätet genomför åtgärder för att informera studenterna om de resultat och eventuella beslut om åtgärder som följer av kursrapporten samt håller dem tillgängliga för studenterna.

När det gäller kursen *VFU 3, utbildningsvetenskaplig kärna (4PE141)* har universitetet bifogat ett resultat som innehåller ett stapeldiagram för ett antal frågor där studenternas svar redovisas utifrån det betyg (sex alternativ finns att välja på) som de har gett på respektive fråga samt lämnade fritextsvar för respektive fråga. Av diagrammen framgår hur många studenter som har svarat på var och en av dessa frågor. Sammanställningen innehåller även ett par frågor som endast besvaras med fritextsvar. För frågorna med svarsalternativ redovisas även ett medelvärde per fråga. Någon annan resultatredovisning för kursen har inte lämnats av universitetet. UKÄ anser att det kan ifrågasättas om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna eller utgöra en kursrapport enligt universitetets egna riktlinjer.

Vad gäller kursen *Psykologi B (2PS072), delkurs 1*, framgår att kursledaren har avstått från att göra en kursrapport för höstterminen 2019. Som skäl för det uppges bl.a. att rapporterna blev så lika varandra från termin till termin att kursledaren bedömde att det var rimligare att

prioritera att genomföra kvalitetsarbetet framför att dokumentera det. Vid kursens introduktion informerar kursledaren om kursens kvalitetsarbete, bl.a. visar kursledaren den förra studentgruppens svar på en av frågorna där studenterna ombetts lämna ”goda råd och tips till kommande studenter”. För kvalitetsarbetet tar kursledaren del av bl.a. kursvärderingen med fokus på att utveckla kursen, men dokumenterar inte specifikt vilka ändringar som har föranletts av skriftliga kursvärderingar. Som UKÄ uppfattar det finns därmed inte något resultat av kursvärderingen där studenternas svar har sammanfattats och värderats inom ramen för en kursrapport och som studenterna informeras om. Såvitt framgår informeras inte heller studenterna om de eventuella beslut om åtgärder som genomförs med anledning av kursvärderingen. På grund av detta, som UKÄ uppfattar det, hålls inte heller resultat eller eventuella beslut tillgängliga för studenterna. UKÄ förutsätter att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar framöver genomförs enligt de krav som ställs upp i 1 kap. 14 § HF och universitetets egna Riktlinjer för kursvärderingar.

När det gäller delkurserna 2-4 framgår att studenter som deltar vid kursintroduktionen informeras om tidigare kursvärderingsresultat och att studenter som sitter i institutionens grundutbildningsnämnd (GUN) och programråd informeras. Kursrapporterna publiceras på Studentportalen. Som UKÄ konstaterar ovan, anser inte ämbetet att kravet på information enligt 1 kap. 14 HF är uppfyllt för de studenter som har getts möjlighet att delta i en kursvärdering, om det enbart är studentrepresentanterna som informeras.

Beträffande kursen *Engelska C1 (5EN132)* har universitetet uppgett att kursvärderingar har genomförts för delkurserna 1, 3 och 5. För delkurserna 2 och 4 saknas kursvärderingar. Av universitetets svar framgår att delkurs 4 saknar kursvärdering på grund av en längre sjukskrivning och att i och med att undervisningen förlades till en annan lärare glömdes kursvärderingen bort. För delkurs 2 saknas kursvärdering på grund av oväntade förändringar i bemanningen.

UKÄ nöjer sig med dessa förklaringar, men förutsätter att universitetet nu har genomfört de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar framöver genomförs enligt de krav som ställs upp i 1 kap. 14 § HF.

Vad gäller delkurserna 1, 3 och 5 framgår av universitetets svar att kursvärderingar och kursrapporter görs tillgängliga för studenter via Studentportalen och att rapporterna även täcker viktiga beslut om åtgärder när sådana finns. Av universitetets svar framkommer däremot varken att de studenter som getts möjlighet att besvara en kursvärdering eller nya studenter, har informerats om resultaten och eventuella beslut om åtgärder. Uppsala universitet har i delningssvaret framfört att ansvarig studierektor i en ny mejlkonversation har lämnat följande förtydligande: ”Lärare informerar vid kursstart muntligen studenter i klassrummet om

viktiga nyliga förändringar i aktuell kurs.” Eftersom underlaget inte ingick i ämbetets granskning kommenteras det inte ytterligare.

För kurserna *Cellbiologi (1BG102)*, *Programmering (1DT042)*, *Astrofysik (1FA205)* och *Envariabelanalys (1MA013)* har universitetet uppgett bl.a. följande. Kursvärderingar och kursrapporter tas upp på berörda programråd där bl.a. studentrepresentanter sitter med. Resultaten från kursvärderingen, inklusive kursrapporten, laddas upp på lärplattformen för de studenter som har registrerats på det aktuella kurstillfället, med undantag för kursen *Programmering (1DT042)*. Kursvärderingar och kursrapporter är tillgängliga via lärplattformen, med undantag för kursen *Programmering (1DT042)*. UKÄ konstaterar återigen att kravet på information enligt 1 kap. 14 HF inte är uppfyllt om det enbart är studentrepresentanter i exempelvis ett programråd som informeras.

Beträffande kurserna *Cellbiologi (1BG102)*, *Astrofysik (1FA205)* och *Envariabelanalys (1MA013)* framgår av universitetets svar att resultaten hålls tillgängliga via lärplattformen för de studenter som var registrerade på det aktuella kurstillfället. Det framgår dock inte att, eller hur, de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen har informerats om de resultat som laddas upp på lärplattformen. Det framgår inte heller att dessa studenter har informerats om eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingen. Det är vidare oklart för ämbetet om fakultetens riktlinjer för hur nya studenter ska informeras faktiskt har efterlevts i dessa tre kurser, men har inget att invända mot att nya studenter informeras i samband med kursstart.

När det gäller kursen *Programmering (1DT042)* framgår varken att de studenter som har getts möjlighet att svara på en kursvärdering eller de nya studenterna på kursen har informerats om resultaten av kursvärderingen eller om eventuella beslut om åtgärder har föranletts av kursvärderingen. Det framgår inte heller att resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

När det gäller kursen *Allmänmedicin (3AM018)* har universitetet svarat att resultaten delges de studenter som svarat på kursvärderingen. UKÄ konstaterar dock att det av svaret inte framgår hur studenterna har delgetts resultatet. Det framgår inte heller att de studenterna har informerats om eventuella beslut om åtgärder som har föranletts av kursvärderingen. Såvitt framgår informeras nya studenter genom att kursrapporten presenteras för dem i samband med efterföljande kursstart. Universitetet har vidare uppgett att kursrapporten hålls tillgänglig för studenterna via Studentportalen, där studenterna har möjlighet att läsa den.

UKÄ utgår från att Uppsala universitet ser till att kursvärderingar genomförs för alla kurstillfällen och dokumenteras på rätt sätt. Ämbetet förutsätter även att universitetet genomför de åtgärder som behövs för att studenterna ska informeras om resultaten och eventuella beslut om

åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Vidare utgår UKÄ från att universitetet ser över hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna hålls tillgängliga för studenterna, så att bestämmelsen i 1 kap. 14 § HF och universitetets egna riktlinjer följs.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen, lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373), AF. Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100), HF. Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning (2 kap. 2 § första stycket 9 HF).

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 § AF). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

En högskola får kalla en person till anställning som professor om anställningen av personen är av särskild betydelse för en viss verksamhet vid högskolan. Om en högskola kallar en person till anställning ska skälen för varför anställningen är av särskild betydelse för högskolan dokumenteras. Endast den som är behörig att anställas som professor får anställas genom kallelse. Beslutet ska fattas av rektor. Vid anställning genom kallelse behöver information enligt 6 § AF inte lämnas, men bestämmelserna om sakkunnigbedömning ska tillämpas. Detta framgår av 4 kap. 7 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara följande frågor samt komma in med följande underlag:

UKÄ har bett lärosätet att besvara följande frågor samt komma in med följande underlag:

1. Hur säkerställer lärosätet att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet?
2. Bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogör för hur den hålls tillgänglig.
3. Bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut avseende professorer (förutom anställningar som avser seniora professorer och gästprofessorer) som fattats under perioden 1 januari–31 december 2019.
4. Bifoga en lista över samtliga övriga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 september–30 november 2019.
5. Hur säkerställer lärosätet att reglerna om kallelse tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet?
6. Bifoga en lista över samtliga beslut om anställning av en professor genom kallelse som fattats under perioden 1 januari–31 december 2019.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF samt att de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler. Beträffande anställningar genom kallelse har upplysts om att granskningen kommer att avse dokumenteringen av skälen för varför anställningen är av särskild betydelse, tillämpningen av bestämmelserna om sakkunnigbedömning samt vem som fattat anställningsbeslutet.

Stickprov

Lärosätet har inte bifogat någon lista över beslut om anställning av professorer genom kallelse eftersom det enligt lärosätet inte fattats några sådana beslut under den efterfrågade perioden.

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut avseende professorer som fattades under perioden 1 januari–31 december 2019 samt en lista över samtliga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 september–30 november 2019. Från listorna har UKÄ valt ut 20 anställningar: 5 professorsanställningar, 10 lektorsanställningar och 5 övriga anställningar.

I samtliga ärenden har lärosätet ombetts besvara följande frågor:

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen. Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.
2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla, ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten ska lärosätet motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
 - a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena, det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
 - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen, ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I ärendena om anställning av professorer har universitetet även ombetts besvara följande:

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
 - a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor; det vill säga för det fall lärosätet haft sakkunniga, ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.
 - b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade, ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med *Anställningsordning för Uppsala universitet* (UFV 2010/1842) och svarat i huvudsak följande.

Uppsala universitet säkerställer att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert sätt inom universitetet genom utbildningsinsatser, rådgivning från HR-avdelningen och juridiska avdelningen och information i riktlinjer och på medarbetarportalen. Internrevisionen har under 2019

genomfört en granskning avseende rekrytering av administrativ personal, vilken även omfattade om regler rörande anställning följs av universitetet, med ett gott resultat. Förändringar av anställningsordningen görs vid behov utifrån ny lagstiftning och avgöranden från Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) beaktas. För närvarande gör Uppsala universitet en översyn av anställningsordningen. Delegationsordningen klargör vem som äger rätt att fatta beslut om anställning vid Uppsala universitet. Anställningsordningen finns tillgänglig på Uppsala universitets medarbetarportal. Alla anställda har tillgång till den.

Genom rådgivning från HR-avdelningen säkerställer universitetet att reglerna om kallelse tillämpas på ett rättssäkert sätt. Det är få fall av kallelse av professorer per år.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFs) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig hantering av anställningsärenden

Universitetet har uppgett att det säkerställer att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert sätt genom bl.a. utbildningsinsatser, rådgivning och information i riktlinjer och på medarbetarportalen. UKÄ har inga synpunkter på detta.

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig, och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla

vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁷

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning (UFV 2010/1842) finns tillgänglig på lärosätets webbplats, att anställningsordningen beslutades av universitetets styrelse (konsistoriet) och att den gäller från och med den 9 november 2012. Lärosätet uppfyller därmed bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska besluta om anställningsordning och har agerat enligt regeringens uttalande om att den ska finnas tillgänglig.

Anställning av professor genom kallelse

Beträffande kallelseförfarandet gjorde regeringen följande bedömning i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*:⁸

Befattningsutredningen har föreslagit att ett kallelseförfarande ska införas primärt som en åtgärd för jämställdhet. Regeringen anser dock att det kan ifrågasättas om det är förenligt med EU-rätten att införa ett sådant förfarande som föreslås i jämställdhetssyfte. Däremot delar regeringen utredningens uppfattning om att ett kallelseförfarande utformat som ett verktyg för strategiska rekryteringar bör införas vid anställning av professorer.

Universitet och högskolor kan därigenom kalla framstående personer genom ett snabbt och enkelt förfaringsätt. Förfarandet innebär att svenska lärosäten kan konkurrera om internationellt mycket framstående personer som de annars skulle riskera att gå miste om på grund av ett alltför långdraget anställningsförfarande. Vid anställning genom kallelse bör enligt regeringens mening inte någon föregående information om en ledig professorsanställning behöva lämnas.

Några av de remissinstanser som har varit negativa till förslaget, däribland Överklagandenämnden för högskolan, har framhållit att kallelseförfarandet kan äventyra rättssäkerheten och minska transparensen. Det är enligt regeringen viktigt att ett kallelseförfarande inte strider mot kravet i 11 kap. 9 § andra stycket regeringsformen om att det vid tillsättning av statlig tjänst endast ska fästas avseende vid sakliga grunder. De personer som enligt regeringen bör vara aktuella för anställning genom ett kallelseförfarande är sådana personer som uppfyller behörighetskraven för anställning som professor samt i övrigt besitter den kompetens som lärosätet behöver. Innan ett kallelseförfarande blir aktuellt bör en kravprofil för anställningen upprättas. Som regeringen har angett bör ett sakkunnigutlåtande hämtas in även vid anställning av professor genom ett kallelseförfarande. Ett sakkunnigutlåtande bör dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövt, t.ex. i de fall en person som kallas redan är professor. Kallelseförfarandet bör användas restriktivt. Beslut om kallelse bör beslutas av rektor och det bör inte få delegeras. Rättssäkerhetsaspekterna bör mot denna bakgrund bli tillgodosedda. Regeringen avser att följa utvecklingen noga.

⁷ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 70.

⁸ Prop. 2009/10:149 s. 69 – 70.

Universitetet har uppgett att det säkerställer att reglerna om kallelse tillämpas på ett rättssäkert sätt genom rådgivning från universitetets HR-avdelning. I universitetets anställningsordning (avsnitt 6.8) anges även att kallelseförfarandet ska användas restriktivt, vilket ligger i linje med uttalandena i förarbetena.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara i högst sex månader eller vid anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning (avsnitt 6.3) hänvisar till bestämmelsen i 6 § AF om att universitetet på lämpligt sätt ska informera om lediga anställningar och att sådan information inte behöver lämnas om särskilda skäl talar emot det. I anställningsordningen anges även att information om lediga anställningar bör lämnas på universitetets webbplats. UKÄ vill i detta sammanhang uppmärksamma att när ett lärosäte i en annons informerar om en ledig anställning, ska lärosätet enligt förordningen (1984:819) om statliga platsanmälningar samtidigt anmäla detta till Arbetsförmedlingen (men med vissa undantag, se vidare 2 och 5 §§ förordningen). Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen.

När det gäller information om beslut om anställning anger anställningsordningen i avsnitt 6 om kallelse till anställning som professor att anställningsbeslutet ska anslås (avsnitt 6.8). I övrigt innehåller anställningsordningen ingen information om att anställningsbeslut ska anslås utöver att frågan tas upp i ordlistan till anställningsordningen (avsnitt 8). Enligt UKÄ är det lämpligt att anställningsordningen anger att information ska lämnas även om övriga beslut om anställningar enligt 7 och 8 §§ AF.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt

representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning (avsnitt 6.3) hänvisar till bestämmelsen i 4 kap. 5 § HF. I anställningsordningen anges samtidigt när det gäller rekryteringsgrupper eller motsvarande (avsnitt 6.4.1) att "[b]åde kvinnor och män ska utses, om inte synnerliga skäl föreligger". UKÄ anser att denna formulering avviker från bestämmelsen i 4 kap. 5 § HF. Bestämmelsen innebär inte endast att både kvinnor och män ska vara representerade i gruppen, utan också att de ska vara jämställt representerade. Det är från det senare kravet på jämställd representation som det enligt bestämmelsen krävs synnerliga skäl att göra avsteg ifrån. UKÄ utgår från att universitetet åtgärdar informationen så att den stämmer överens med 4 kap. 5 § HF.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* har regeringen bland annat uttalat följande.⁹

Vid anställning av professorer bör huvudregeln vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. [...] Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör universiteten och högskolorna själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövligt, t.ex. om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa

⁹ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 68–69.

individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning (avsnitt 6) återger innehållet i 4 kap. 6 § HF. Anställningsordningen innehåller alltså uppgifter om jämställd representation när sakkunnigbedömning hämtas in vid anställning av professorer.

Stickprov

Information om lediga anställningar

Universitetet har gett in ledigkungörelser i 14 av de 20 granskade ärendena. Såvitt framgår har lärosätet därmed informerat om anställningarna i de ärendena.

Universitetet har i två ärenden (UFV-PA 2019/3707 och UFV-PA 2019/3180) uppgett att anställningarna inte har utlysts eftersom det varit fråga om företrädesrätt till återanställning enligt 25 § lagen (1982:80) om anställningsskydd. I ärende 2019/601 har anställningen inte utlysts då den avsett befordran till professor, enligt universitetet. UKÄ har inga synpunkter på att anställningarna inte har utlysts.

I ärendet UFV-PA 2019/1070 har universitetet uppgett att anställningen inte utlysts, eftersom det varit fråga om adjungerad universitetslektor. I de övriga två ärendena som inte har utlysts har universitetet hänvisat till att det rört sig dels om en kortare förlängning (UFV-PA 2019/1376), dels om ett kortare vikariat i avvaktan på anställning (UFV-PA 2019/2935). Av anställningsbesluten framgår att anställningarna varat som längst fem respektive drygt fyra månader. Några ytterligare upplysningar om anställningarna har universitetet inte lämnat.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uttalat följande (se JO dnr 6299-2014): Huvudregeln är att statliga myndigheter ska informera om lediga anställningar. En myndighet kan dock avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl som talar mot ett sådant förfarande. Särskilda skäl kan föreligga till exempel om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningsskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. JO hänvisar till Arbetsgivarverkets skrift *Att anställa*, 2014, s. 54 (numera *Anställning i staten*, 2018, s. 44). Jämför även JO dnr 7470-2016.

Vad som är sådana särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig anställning. UKÄ noterar dock att Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) i ett

beslut den 17 oktober 2014, reg.nr 212-546-14, funnit att anställningar som omfattar högst ett år inte har ansetts vara ett sådant särskilt skäl som medför att information om en sådan anställning inte behöver lämnas. UKÄ utgår från att universitetet beaktar de uttalanden som JO gjort och de avgöranden som publicerats på ÖNH:s webbplats när det gäller att informera om lediga anställningar.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara i högst sex månader (7 § 2 stycket AF).

Universitetet har uppgett att anslag om beslut om anställning saknas i ett av de granskade ärendena (UFV-PA 2019/1070) och att beslut om anställning finns i två av ärendena, men att de inte har anslagits (UFV-PA 2019/1376, UFV-PA 2019/995). I övrigt har universitetet inte närmare förklarat varför information om beslut om anställningarna inte har lämnats.

När det gäller ärendena 2019/1376 och 2019/995 framgår det av handlingarna att det är fråga om tidsbegränsade anställningar som inte har överstigit sex månader. UKÄ har därmed inget att invända mot att lärosätet inte har informerat om anställningarna. När det gäller ärende 2019/1070 har lärosätet endast gett in protokollsutdrag där det beslutas att föreslå prefekten att anställa en adjungerad universitetslektor under två år med en omfattning på 20 procent av heltid. Något beslut har inte getts in, vilket är en brist. Med hänsyn till att anställningen såvitt framgår av protokollet överstiger sex månader, ifrågasätter UKÄ om universitetet haft stöd för att underlåta att informera om beslutet om anställningen. UKÄ förutsätter att universitetet ser till att detta inte upprepas.

Universitetet har uppgett att de ärenden som inte utlysts har anslagits manuellt, vilket gäller tre av de granskade ärendena (UFV-PA 2019/3707, UFV-PA 2019/3180 och UFV-PA 2019/2935), medan beslut i övriga ärenden har anslagits elektroniskt. Universitetet får i dessa ärenden därmed anses ha informerat om anställningarna enligt vad som anges i 7 § AF.

UKÄ konstaterar dock att samtliga anslag i de ärendena saknar uppgifter om vad som gäller i fråga om att överklaga, vilket ett anslag ska innehålla enligt 8 § AF. I sex ärenden (UFV-PA 2018/3259, UFV-PA 2018/1287, UFV-PA 2019/3707, UFV-PA 2019/3180, UFV-PA 2019/2935, UFV-PA 2019/2829) saknas även uppgifter om anslagsdatum, vilket också ska anges enligt bestämmelsen. Universitetet har i samband med delningen bl.a. framfört att sökanden får ett mejl med en länk till en elektronisk anslagstavla där överklagandehänvisningen finns, men att detta inte framgår av de beslut som universitetet gett in. UKÄ noterar de nya uppgifterna, men eftersom de inte har ingått i underlaget för granskningen kommenterar ämbetet inte det närmare.

UKÄ utgår från att universitetet säkerställer att dess anslag om beslut om anställningar innehåller de uppgifter som krävs enligt 8 § AF.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Av de ärenden UKÄ granskat har det förekommit en beslutsgrupp i 11 ärenden.

UKÄ konstaterar att gruppen i tre ärenden (UFV-PA 2019/3277, UFV-PA 2017/4545 och UFV-PA 2018/3033) har bestått av 5 män och 2 kvinnor, 5 män och 10 kvinnor, respektive 2 män och 5 kvinnor. UKÄ konstaterar att kravet på jämställd representation inte är uppfyllt i de ärendena. I tre ärenden (UFV-PA 2018/1266, UFV-PA 2018/3259 och 2019/601) uppfyller beslutsgrupperna inte kravet på jämställd representation, om studentrepresentanterna räknas med.

Universitetet har inte närmare förklarat vilka åtgärder som genomförts för att åstadkomma jämställd representation. UKÄ kan inte överpröva lärosätets bedömning men vill samtidigt framhålla att det enligt 4 kap. 5 § HF krävs synnerliga skäl för att göra avsteg från kravet på jämställd representation.

UKÄ bedömer att beslutsgruppens ordinarie sammansättning i de övriga fem ärendena uppfyller kravet på jämställd representation.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att huvudregeln vid anställning av professorer bör vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas, utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga

ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, hur utlåtandet ska utformas och liknande frågor.¹⁰

Universitetet har redovisat könsfördelningen bland de sakkunniga vid de professorsanställningar som UKÄ har granskat. UKÄ har inget att invända mot könsfördelningen.

Anställning av professor genom kallelse

Enligt universitetet har det under den aktuella granskningsperioden inte fattats några beslut om anställning av professorer genom kallelse.

¹⁰ Prop. 2009/10:149 s. 68–69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434), HL, om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100), HF.

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Av 33 § i förvaltningslagen (2017:900), FL, framgår att om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll samt vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Enligt 41 § FL får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Enligt 43 § FL ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Enligt 44 § FL ska ett överklagande av ett beslut ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla, se 22 § anställningsförordningen (1994:373).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinatorn ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinator har alltså en skyldighet att ändra ett

betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 38 § FL.

I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitetssäkringsprocesser bland annat bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet, var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräkning, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kom in till lärosätet under perioden 1 september – 30 november 2019.

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter. Vidare har lärosätet informerats om att ämbetet kommer att stickprovsvis granska handläggningen av ett antal överklaganden, och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden och ställa frågor till lärosätet.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 överklagade ärenden från listan och bitt lärosätet bifoga besluten med överklagandehänvisningar. Lärosätet har också ombetts att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med *Antagningsordning – Föreskrifter för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet (UFV 2015/188), Har du klagomål eller synpunkter?, Rutinbeskrivning överklagande – examen*, mall för överklagandehänvisning som används i ärenden om behörighet, tillgodoräkande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll, mall för överklagandehänvisning som används i ärenden om disciplinära åtgärder samt mall för överklagandehänvisning som förekommer i anställningsärenden. Universitetet har i huvudsak uppgett följande.

Uppsala universitet har inte riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras. Av universitetets antagningsordning framgår vilka beslut som kan överklagas till ÖNH. Det har påbörjats ett arbete med att revidera antagningsordningen. På Uppsala universitets externa webbplats finns information för studenterna om vilka beslut som går att överklaga och hur de överklagas. De studenter som anmäls till disciplinnämnden och blir varnade eller avstängda får information om överklagande på disciplinnämndens sammanträde samt i det prokollsutdrag som skickas ut till studenterna efter sammanträdet. Av beslut om anställning framgår hur man överklagar ett beslut som gått en emot. Det har även tagits fram en rutinbeskrivning för hanteringen av överklaganden av beslut om avslag på examensansökan vid enheten för studieadministration.

Uppsala universitet har inte fastslagna regler som gäller hur klagomål hanteras. Mot bakgrund av hur olika ärenden om klagomål hanteras beroende på vad för typ av klagomål det gäller informerar universitetet istället på den externa webbplatsen om olika kontaktvägar som kan vara aktuella för att hantera ett specifikt klagomål.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande och därutöver bland annat uppgett följande. När det gäller universitetets information om kontaktvägar vid klagomål på den externa webbplatsen har UUFS uppgett att informationen är väldigt svår att hitta.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätena fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. Andra beslut får överklagas till allmän

förvaltningsdomstol, exempelvis beslut om disciplinära åtgärder. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Universitetet har lämnat in lärosätets antagningsordning, där det anges vilka beslut i samband med antagning till utbildning som kan överklagas till ÖNH. Universitetet har även hänvisat till dokumentet *Rutinbeskrivning överklagande – examen*. Det senare dokumentet innehåller rutiner för att hantera överklaganden av beslut om avslag på ansökan om examensbevis.

UKÄ ser positivt på att universitetet har rutiner för hantering av överklaganden av examensbevis men konstaterar samtidigt att rutinerna innehåller felaktiga uppgifter om rättidsprövningen av överklaganden av examensbevis. Enligt dokumentet ska handläggaren kontrollera att överklagandet har kommit in inom tre veckor ”efter den dag” då studenten fick del av beslutet”. Detta stämmer inte med 44 § FL som i fråga om överklagandetiden anger att ett överklagande ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. I rutinerna anges även att om överklagandet kommer in för sent ”ska handläggaren besluta att överklagandet inte får tas upp till prövning och studenten meddelas beslut om avvisning”.

UKÄ påminner att 45 § andra stycket FL anger två undantag från huvudregeln om att ett överklagande som kommit in för sent ska avvisas. Enligt UKÄ är det lämpligt att detta anges i rutinerna. UKÄ förutsätter att universitetet ändrar sina rutiner så att de stämmer överens med FL.

UKÄ konstaterar att universitetet förutom *Rutinbeskrivning överklagande – examen* inte har några styrdokument för att hantera överklaganden av andra ärenden än examensbevis. Enligt UKÄ kan det vara lämpligt att universitetet tar fram rutiner även för detta. UKÄ vill i detta sammanhang påminna om att ämbetet i december 2018 publicerade en vägledning om högskolornas handläggning av överklaganden. Vägledningen finns på UKÄ:s webbplats (www.uka.se). Ett lärosäte kan vid framtagandet av rutiner för hur överklaganden ska hanteras utgå från och ta hjälp av vägledningen.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas, om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste därför lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel

inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹¹

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

Universitetet har lämnat in en mall för överklagandehänvisningar i ärenden om behörighet, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll; en mall för överklagandehänvisningar i ärenden om disciplinära åtgärder; samt en mall för överklagandehänvisningar i ärenden om anställning.

I mallen för anställningsärenden anges att överklagandet ska ha kommit in senaste tre veckor från anslagsdatum ”annars kan överklagandet inte prövas”. UKÄ anser att formuleringen inte stämmer överens med 45 § FL där det står att den som överklagar för sent har rätt att få ett beslut om avvisning av överklagandet. I mallen anges även att överklagandet ska vara undertecknat. UKÄ konstaterar att det inte finns något författningsstöd för att ett överklagande ska vara undertecknat av den klagande.

UKÄ utgår från att universitetet ser över formuleringarna i överklagandehänvisningarna.

Stickprov

Överklagandehänvisningar

UKÄ har även granskat de utvalda ärendena för att undersöka om personerna har fått överklagandehänvisningar och om hänvisningarna varit korrekta.

I fyra ärenden (UFV-PA 2019/1513, UFV-PA1266, UFV PA 2019/665) anges i överklagandehänvisningen att överklagandet ska komma in inom den angivna treveckorsfristen och att ”annars kan ärendet inte prövas”. Ärendena MEDFARM 2019/1494 och UFV 2019/1942 har en liknande formulering om att överklagandet inte kan prövas om detta inte kommer in i rätt tid. Som framgått ovan stämmer dessa formuleringar inte överens med 45 § FL där det står att den som överklagar för sent har rätt att få ett beslut om avvisning av överklagandet.

¹¹ Se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

I överklagandehänvisningen i ärende UFV 2019/1942 anges även att ”[o]m du anser att beslutet är i sak oriktigt, kan Du överklaga det skriftligen [...]”. UKÄ anser att formuleringen är missvisande, eftersom det är möjligt att överklaga ett beslut även på den grunden att det förekommit brister i handläggningen. I överklagandehänvisningen anges även att överklagandet ska vara undertecknat. Som framgått ovan saknas det författningsstöd för ett sådant krav.

I ärendet MEDFAR 2019/1494 anges i överklagandehänvisningen att överklagandet inte går vidare till ÖNH om universitetet ändrar sitt beslut som klaganden vill ha det. UKÄ konstaterar att detta inte stämmer överens med 46 § FL. I den bestämmelsen anges att om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen och att överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ vill i detta sammanhang framhålla att det förhållandet att Universitets- och högskolerådet (UHR) har tagit fram vissa av texterna i de överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbeskeden via Antagningsservice, inte fråntar lärosätet sitt ansvar för att de överklagandehänvisningar som högskolan lämnar tillsammans med sina beslut är korrekta. Upplysningsvis har UKÄ under 2019 varit i kontakt med UHR med anledning av de synpunkter ämbetet haft på överklagandehänvisningar i tidigare tillsynsrapporter.

UKÄ förutsätter att universitetet ser över formuleringarna i överklagandehänvisningarna så att de stämmer med reglerna i förvaltningslagen.

Handläggningstider

Riksdagens ombudsmän (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹² Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överlagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rättssäkerhetsskäl.¹³

Vad gäller beslut efter omprövning föreskrivs följande i 46 § FL: Om överklagandet inte avvisas, ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

¹² Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

¹³ Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de utvalda ärendena. Lärosätet har därvid ombetts att ange handläggningstiden och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

UKÄ konstaterar att universitetet inte har angett handläggningstiden för de utvalda ärendena. I tre ärenden (UFV-TG 2019/682, UFV 2019/1942, UFV 2019/1231) framgår det inte heller av utdragen från ärendehanteringssystemet när respektive överklagande överlämnades till överinstansen.

UKÄ vill i sammanhanget uppmärksamma universitet på vad JO har anfört i ett beslut den 19 september 2018 (dnr 3969-2017) som gällde en anmälan mot Arbetsförmedlingen. Under rubriken *Rättslig reglering* uttalar JO bland annat följande.

Enligt den bestämmelse om myndigheters dokumentationsskyldighet som gällde vid tidpunkten för Arbetsförmedlingens handläggning av Försäkringskassans förfrågan (15 § förvaltningslagen [1986:223]) ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § förvaltningslagen (2017:900), som, vilket redan nämnts, från och med den 1 juli 2018 har ersatt 1986 års lag. JO har vid flera tillfällen uttalat att dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. JO har upprepade gånger också uttalat att det inte är tillräckligt att endast anteckna uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Alla beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas. Även uppgifter som enbart rör ärendets gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Sådana uppgifter kan t.ex. gälla att det har förekommit kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. Se JO 2014/15 s. 330, dnr 3972-2012 och 458-2017.

UKÄ har hämtat in uppgifter från ÖNH, där det framgår att överklagandet i ärendet UFV 2019/2250 kom in till universitetet den 14 november 2019 och lämnades över till ÖNH den 27 november 2019. UKÄ anser att en överlämnandetid på 13 dagar inte är acceptabel och förutsätter att universitetet genomför åtgärder så att detta inte upprepas.

I ärendet UFV-TG 2019/658 framgår av utdraget ur ärendehanteringssystemet att universitetet efter beslutet meddelat ett ändringsbeslut. Det framgår dock varken av det underlag universitetet gett in eller uppgifter från ÖNH att universitetet därefter skulle ha överlämnat överklagandet till ÖNH. UKÄ erinrar om att enligt 46 § FL att om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. UKÄ utgår från universitetet ser till att detta inte upprepas.

UKÄ har i övrigt inga synpunkter på de granskade ärendena.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårernas svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

Lärosätet har svarat att det inte har några fastslagna regler om hur klagomål hanteras men att universitetet informerar olika kontaktvägar genom vilka studenter kan framföra klagomål.

UKÄ ser positivt på att universitetet på sin webbplats ger information om vart studenterna kan vända sig med sina klagomål. Mot bakgrund av studentkårens synpunkter bör universitetet dock se över hur informationen görs tillgänglig för studenterna. Universitetet har inte heller några övergripande eller samlade rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Som framgår ovan anges i ESG:s riktlinjer att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Mot den bakgrunden anser UKÄ att universitetet lämpligen bör utarbeta sådana rutiner. Dessutom borde lärosätet informera studenterna om rutinerna.

Bisysslor

Bakgrund

En lärare vid en högskola får vid sidan av sin anställning som lärare ha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan. En sådan bisyssla ska hållas klart åtskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen. Detta framgår av 3 kap. 7 § första stycket högskolelagen, (1992:1434), HL. I paragrafens andra stycke hänvisas till att det i fråga om bisysslor i övrigt finns bestämmelser i lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA.

Följande anges i 7 – 7 c §§ LOA.

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende (7 §).

Arbetsgivaren ska på lämpligt sätt informera arbetstagarna om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten enligt 7 § (7 a §).

En arbetstagare ska på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren ska kunna bedöma arbetstagarens bisysslor (7 b §).

En arbetsgivare ska besluta att en arbetstagare som har eller avser att åta sig en bisyssla som inte är förenlig med 7 § ska upphöra med eller inte åta sig bisysslan. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla en motivering (7 c §).

Det finns även särskilda regler i högskoleförordningen (1993:100), HF.

En högskola ska på lämpligt sätt informera sina lärare om vilka bisysslor eller slag av bisysslor som inte är förenliga med 3 kap. 7 § HL. En högskola ska ge sina lärare råd vid bedömningen av om en viss bisyssla är förenlig med den bestämmelsen. Om en lärare begär det, ska högskolan lämna skriftligt besked i en sådan fråga. Av 7 a § LOA följer att en högskola på lämpligt sätt ska informera sina anställda om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten enligt 7 § LOA (4 kap. 14 § HF).

En lärare är skyldig att hålla högskolan informerad om de bisysslor som han eller hon har och som har anknytning till anställningens ämnesområde. Högskolan ska dokumentera informationen. Dokumentationen

ska hållas ordnad så att det går att fortlöpande följa vilka bisysslor varje lärare har (4 kap. 15 § HF).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara följande frågor samt komma in med följande underlag:

1. Hur informerar lärosätet de anställda om vilka bisysslor som är otillåtna?
2. Hur lämnar de anställda de uppgifter som behövs för att lärosätet ska kunna bedöma deras bisysslor? Hur ofta ska de anställda lämna sådana uppgifter? Bifoga eventuella styrdokument beslutade av lärosätet.
3. Bifoga en lista över anställda med efternamn som börjar på bokstäverna A-F.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet kommer granska lärosätets information till de anställda och lärosätets system för inhämtande och dokumentation av bisysslor. Vidare har ämbetet uppgett att ett antal anställda kommer att väljas ut för att granska om de har lämnat uppgifter om bisysslor och om lärosätet har bedömt bisysslorna.

Stickprov

UKÄ har valt ut 20 anställda från listan och bett lärosätet att redogöra för om den anställda har lämnat uppgifter om bisyssla och om lärosätet har bedömt bisysslan. Lärosätet har även ombetts att bifoga eventuell dokumentation av uppgifterna och bedömningen.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har kommit in med dokumentet *Riktlinjer för uppföljning av arbetstagares bisysslor vid Uppsala universitet*, (UFV-PA 2019/3906) och har i huvudsak uppgett följande.

Universitetet informerar om vilka bisysslor som är otillåtna genom dels enligt riktlinjen under punkt 1.4 s. 4 och 5, dels genom att det finns möjlighet för arbetstagare att ställa frågor till respektive chef om detta. Slutligen finns även Arbetsgivarverkets skrift *Bisysslor* tillgänglig på medarbetarportalen där tidigare prejudikat går att ta del av om lovliga och olovliga bisysslor.

Anställda lämnar uppgifter om bisysslor i ett it-system, Primula. Anställda lämnar uppgift om bisysslan en gång som huvudregel, om det inte sker några väsentliga förändringar, när bisysslan löper tillsvidare. Det finns även möjlighet att bisysslan löper för viss tid.

Studentkårernas svar

Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Information om otillåtna bisysslor

UKÄ konstaterar att Uppsala universitet har skriftlig information om otillåtna bisysslor i avsnitt 1.4 i *Riktlinjer för uppföljning av arbetstagares bisysslor vid Uppsala universitet*. I avsnitt 1.5 finns också information om att det finns särskilda regler för lärare om forskning och utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde.

UKÄ noterar att det i riktlinjerna (avsnitt 2.1) anges att en prefekt eller motsvarande i samband med anställning ska upplysa arbetstagaren om att arbetstagaren behöver ta del av riktlinjen. Av samma avsnitt framgår att prefekten eller motsvarande ska upplysa lärare om att lämna in en anmälan om bisyssla inom en månad från anställningens tillträdande. I avsnitt 2.2. framgår vidare att en lärare har rätt att få ett skriftligt besked av prefekten eller motsvarande om en bisyssla är tillåten eller inte.

UKÄ konstaterar att universitetet har regler om otillåtna bisysslor. Reglerna innehåller även bestämmelser om hur de anställda ska informeras om otillåtna bisysslor. Universitetet har också ett system för att se till att anställda tar del av reglerna.

UKÄ bedömer sammantaget att Uppsala universitet har skapat förutsättningar för att säkerställa att de anställda vid lärosätet informeras om otillåtna bisysslor enligt 4 kap. 14 § HF och 7 a § LOA.

Inhämtande och dokumentation om bisysslor

UKÄ konstaterar att det av universitetets *Riktlinjer för uppföljning av arbetstagares bisysslor vid Uppsala universitet* (avsnitt 3.4) framgår att anställda ska redovisa sina bisysslor i Primula.

Vidare anges i avsnitt 3.1 att lärare inom en månad från anställningens tillträdande ska anmäla om de har någon bisyssla eller inte. Lärare ska även fortlöpande och på eget initiativ redovisa tillkommande bisysslor med anknytning till anställningens ämnesområde. I övrigt framgår av avsnitt 3.3 att anställda ska redovisa bisysslor på begäran av närmaste chef. Vidare framgår att chefer på eget initiativ ska anmäla bisysslor till närmaste chef (avsnitt 3.2). Enligt avsnitt 2.1 ansvarar prefekten eller motsvarande för att påminna arbetstagaren om en anmälan inte har gjorts.

UKÄ konstaterar att Uppsala universitet har ett system för att hämta in och dokumentera lärares ämnesanknutna bisysslor enligt 3 kap. 7 § HL.

Stickprov

UKÄ har granskat om 20 anställda lärare vid Uppsala universitet har lämnat uppgift om bisysslor och om universitetet har bedömt bisysslor-na. Granskningen har avsett de uppgifter om bisysslor som den anställda har lämnat – så som det får uppfattas – under hela sin anställningstid.

Av stickproven framgår att uppgifter om bisysslor inte har lämnats i två av de granskade stickproven (ärende nr saknas). UKÄ utgår från att Uppsala universitet ser över sina rutiner.

UKÄ noterar att det i ett av stickproven (ärende nr 1.003.355.033) framgår att den anställda informerat om bisyssla och att ärendet fortfarande är under handläggning. Lärosätet har därför ännu inte bedömt bisysslan. UKÄ har inga synpunkter på detta och utgår från att lärosätet kommer att bedöma den aktuella bisysslan.

Vidare konstaterar UKÄ att i ett av stickproven (ärende nr 894.066.046) har den anställda informerat om bisyssla och endast beskrivit den genom att ange ”diverse”. UKÄ ifrågasätter om det i detta fall funnits ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma den aktuella bisysslan. Ämbetet noterar också att det i lärosätets *Riktlinjer för uppföljning av arbetstagares bisysslor vid Uppsala universitet* (avsnitt 2.3) anges att ”det är viktigt att arbetsgivaren skaffar sig ett tillräckligt underlag för bedömning av en arbetstagares bisyssla”. UKÄ utgår från att universitetet framöver säkerställer att det finns ett tillräckligt underlag för bedömning av bisysslor.

UKÄ konstaterar slutligen att det i övriga fall lämnats uppgifter om bisysslor och att universitetet har bedömt bisysslorna om den anställda uppgett att hon eller han har en bisyssla.

Oredlighet i forskning

Bakgrund

Enligt 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434), HL, ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas i lärosätenas verksamhet.

Från och med den 1 januari 2020 gäller lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Av 2-3 §§ framgår bland annat att statliga universitet och högskolor som bedriver forskning omfattas av lagen (forskningshuvudmän). Vidare framgår av 2 § att med oredlighet i forskning avses ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Forskningshuvudmannen har det övergripande ansvaret för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed (5 §). Av lagen framgår att ärenden som inte bedöms röra oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed hanteras av den berörda forskningshuvudmannen (se 11 §).

Av lagen framgår vidare att frågor om oredlighet i forskning prövas av en särskild nämnd (7 §) och att forskningshuvudmän ska överlämna handlingar för prövning till denna nämnd om det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit i verksamheten (6 §).

Forskningshuvudmannen har en återrapporteringskyldighet till nämnden, bland annat när nämnden beslutat att det förekommit oredlighet i forskning (13 §). I sådana fall ska forskningshuvudmannen även informera forskningsfinansiärer, vetenskapliga tidskrifter m.fl. om beslutet (se 14 §).

Enligt 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100) ska en högskola pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt ovan nämnda lag. En högskola ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att redogöra för om lärosätet har beslutat om styrdokument för hanteringen av ärenden om allvarliga avvikelser från god forskningssed och andra avvikelser från god forskningssed.

Stickprov

Eftersom lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning trädde i kraft den 1 januari 2020, granskar UKÄ inte lärosätets handläggning av ärenden om avvikelser från god forskningssed.

Lärosätets svar

Uppsala universitet har svarat att lärosätet den 3 december 2019 beslutat om *Riktlinjer avseende förfarandet vid misstanke om avvikelser från god forskningssed*, (UFV 2019/1612) och bifogat riktlinjerna.

Studentkårernas svar

Universitetets förenade studentkårer (UUFS) har i sitt svar hänvisat till universitetets yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Lärosätets hantering av ärenden om oredlighet i forskning

UKÄ konstaterar att universitetet genom dokumentet *Riktlinjer avseende förfarandet vid misstanke om avvikelser från god forskningssed* har regler som fastställer hur allvarliga avvikelser från god forskningssed och andra avvikelser från god forskningssed ska handläggas.

UKÄ bedömer att reglerna stämmer överens med lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning samt högskoleförordningen.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

